

Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V.

Jaarverslag 2018

21 juni 2019

INHOUDSOPGAVE

1. KERNCIJFERS	4
2. PROFIEL EN ORGANISATIE	5
3. BESTUURSVERSLAG	10
Inleiding	10
Belangrijkste ontwikkelingen	10
Dekkingsgraad	11
Herstelplan	11
Haalbaarheidstoets	12
Beleggingen	13
Pension Fund Governance	18
Missie, visie en strategie	22
Premiebeleid	23
Toeslagbeleid	23
Actuariële paragraaf	24
Uitvoeringskosten	28
Risicoparagraaf	30
Pensioenwet	36

Toeslag slapersrechten en ingegane pensioenen.....	36
Visitatiecommissie	37
Wet versterking bestuur	37
Gebeurtenissen in 2018 en vooruitblik 2 ^e helft 2019	38
4. VERSLAG VERANTWOORDINGSORGAAN	40
5. VERSLAG VISITATIECOMMISSIE	43
6. JAARREKENING 2018.....	48
Balans	49
Staat van baten en lasten.....	50
Kasstroomoverzicht.....	51
Toelichting op de balans en staat van baten en lasten	52
7. OVERIGE GEGEVENS.....	79
Actuariële verklaring.....	80
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.....	82

1. KERNCIJFERS

(Bedragen x 1.000 euro)	2018	2017	2016	2015	2014
Aantal verzekerden					
Actieve deelnemers (inclusief arbeidsongeschikten) *	4	4	6	6	125
Gewezen deelnemers ('slapers')	374	383	393	402	335
Gepensioneerden	100	99	90	85	80
<i>Totaal</i>	<i>478</i>	<i>486</i>	<i>489</i>	<i>493</i>	<i>540</i>
Reglementvariabelen					
Indexatie deelnemers voor 1-10-1996 (basis loonindexcijfer)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Loonindexcijfer**	1,5%	2,0%	1,2%	1,0%	0,9%
Indexatie deelnemers na 1-10-1996 (basis prijsindexcijfer)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Prijsindexcijfer**	1,3%	0,4%	0,3%	0,7%	0,9%
Pensioenuitvoering					
Feitelijke premie***	436	295	307	426	4.564
Kostendekkende premie	-	-	-	-	2.353
Pensioenuitvoeringskosten	493	351	359	482	521
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (exclusief slapers)****	4,74	3,41	3,74	5,30	2,54
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer (inclusief slapers)*****	1,03	0,72	0,73	0,98	0,96
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Pensioenvermogen	59.087	62.951	61.000	57.443	58.716
Minimaal vereist eigen vermogen	2.344	2.389	2.489	2.310	2.366
Vereist eigen vermogen	13.051	13.713	13.440	13.398	9.851
Pensioenverplichtingen (FTK)	58.596	59.734	62.218	57.754	56.350
Aanwezige dekkingsgraad (FTK)	100,8%	105,4%	98,0%	99,5%	104,2%
Aanwezige beleidsdekkingsraad	104,8%	103,5%	94,2%	99,5%	-
Vereiste dekkingsgraad (FTK)	122,3%	123,0%	121,6%	123,4%	117,5%
Beleggingsportefeuille					
Vastgoed	3.801	3.965	4.237	4.068	3.799
Aandelen	22.738	26.131	22.610	20.794	20.211
Vastrentende waarden	32.192	32.776	33.885	32.487	31.768
Overige beleggingen	247	238	270	262	237
Derivaten	-8	20	-54	-77	-52
Beleggingsperformance					
Beleggingsrendement	-3,21%	5,88%	8,76%	1,30%	16,26%
Benchmark	-3,47%	5,61%	10,05%	1,30%	15,65%

* Ultimo 2018 zijn er 4 arbeidsongeschikte deelnemers opgenomen. Er zijn geen actieve deelnemers meer ultimo 2018.

** Betreft de ontwikkeling van het algemene loonindexcijfer over de periode oktober/oktober, zoals vastgesteld door het CBS voor de tot 1996 ingegane pensioenen en de ontwikkeling van het afgeleide consumentenprijsindexcijfer over de periode oktober/oktober, voor de vanaf 1996 ingegane pensioenen.

*** In de feitelijke premie van 2014 is een extra storting van de werkgever begrepen van € 2.184

**** Voor de berekening van de pensioenuitvoeringskosten per deelnemer worden conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie de uitvoeringskosten gedeeld door de som van het aantal actieve en gepensioneerde deelnemers.

***** Aangezien het fonds per 01-01-2015, buiten de arbeidsongeschikten, geen actieve deelnemers meer heeft is er tevens voor gekozen om het verloop van de kosten per deelnemer inclusief slapers te laten zien.

2. PROFIEL EN ORGANISATIE

Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V. (vanaf hier “het fonds”) is op 16 maart 1962 opgericht en statutair gevestigd te Amsterdam. Het fonds heeft ten doel het verlenen of het doen verlenen van pensioenen en/of andere uitkeringen aan de deelnemers, gewezen deelnemers, gepensioneerden en hun nagelaten betrekkingen.

Het fonds voert deze taken uit voor de volgende onderneming:

A.C. Nielsen (Nederland) B.V. gevestigd te Diemen

Dit jaarverslag van Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V. beschrijft het boekjaar van 1 januari 2018 tot en met 31 december 2018.

Bestuur

Het bestuur bestaat uitsluitend uit mannen. Dit is geen beleid maar het gevolg van aanstellingen door werkgever en de beschikbare kandidaten bij verkiezingen. Op 31 december 2018 was het bestuur als volgt samengesteld:

NAMENS WERKGEVER

Functie	Naam	Leeftijd	Jaar van aftreden
Interim-Voorzitter	De heer B. de Vos	56	2020
Algemeen lid	De heer P. Bonewit	54	2022

NAMENS WERKNEMERS

Functie	Naam	Leeftijd	Jaar van aftreden
Vacature			

NAMENS PENSIOENGERECHTIGDEN

Functie	Naam	Leeftijd	Jaar van aftreden
Algemeen lid	De heer W. Mensing	74	2022

De heer B. de Vos treedt op als interim-voorzitter tot de positie van voorzitter wordt ingevuld.

GESCHIKTHEID

Om een pensioenfonds adequaat te kunnen besturen, is het belangrijk dat er voldoende geschiktheid en ervaring in het bestuur aanwezig is. Er zijn eisen waaraan bestuurders van pensioenfondsen moeten voldoen. Toezichthouder DNB ziet toe op naleving van de Pensioenwet en de genoemde beleidsregels en toetst deze aan de hand van uitvoerige informatie over te (her)benoemen bestuurders en medebeleidsbepalers. Ook eist DNB dat elk pensioenfonds beschikt over een geschiktheidsplan: een document dat de bestuursstructuur beschrijft en dat in kaart brengt welke kennis en ervaring binnen de bestuursorganen van pensioenfondsen aanwezig zijn. De noodzaak van voldoende geschiktheid van pensioenfondsbestuurders wordt onderschreven in het in 2014 door de Pensioenfederatie gepubliceerde 'Aanbevelingen voor geschikt pensioenfondsbestuur'.

Tot en met 2017 beschikte het fonds over een deskundigheidsplan. In 2018 is dit vervangen door een geschiktheidsplan. De hoofddoelen van het geschiktheidsplan zijn:

- Het formuleren van de benodigde geschiktheid van de individuele bestuursleden en van het bestuur als geheel;
- het bevorderen en waarborgen van deze geschiktheid;
- het naar de praktijk vertalen van de geschiktheidseisen van de toezichthouder;
- een vastlegging van de procedures voor de periodieke evaluatie van het functioneren van het bestuur als geheel.

Het geschiktheidsplan is er in de eerste plaats op gericht de geschiktheid van het bestuur gestructureerd te laten aansluiten bij de kerntaak, namelijk het realiseren van de doelstellingen zoals vastgelegd in de statuten en reglementen van het pensioenfonds binnen de kaders van de bestaande wet- en regelgeving. Daarnaast wordt ook aandacht besteed aan de geschiktheid van het verantwoordingsorgaan.

Om het pensioenfonds adequaat te kunnen besturen, zal binnen het bestuur voldoende geschiktheid aanwezig moeten zijn op de volgende deskundigheidsgebieden, zoals door DNB wordt gehanteerd:

- Het besturen van een pensioenorganisatie;
- relevante wet- en regelgeving;
- pensioenregelingen en pensioensoorten;
- financieel-technische en actuariële aspecten;
- administratieve organisatie en interne controle;
- communicatie;
- uitbesteding.

Beschrijving kennis, inzicht en oordeelsvorming

Bij het definiëren van de geschiktheidsniveaus is zoveel mogelijk rekening gehouden met de door de Pensioenfederatie gedefinieerde competentieniveaus: kennis, inzicht en oordeelsvorming. Ter verduidelijking is hieronder een verkorte beschrijving van de begrippen kennis, inzicht en oordeelsvorming van de Pensioenfederatie opgenomen.

Definitie kennis

Kennis heeft betrekking op de verwerving en de opslag van informatie. Kennis kan onderverdeeld worden in feiten, procedures, concepten en principes. Bij 'kennis' gaat het om feitenkennis, die

nodig is voor een bestuurslid om te weten waarover hij spreekt en om zijn medebestuurders of adviseurs te kunnen begrijpen.

Definitie inzicht

Inzicht is een cognitieve vaardigheid waarbij gebruik gemaakt wordt van eerder verworven kennis, om een bepaald doel te bereiken bijvoorbeeld bij besluitvorming, logisch denken of een probleem oplossen. Bij inzicht moet het bestuurslid de kennis die hij op een bepaald deskundigheidsgebied heeft verworven kunnen toepassen op het beleid van zijn eigen pensioenfonds.

Definitie oordeelsvorming

Oordeelsvorming is een reactieve vaardigheid waarbij wordt gehandeld in overeenstemming met een systeem van waarden. Het is een vaardigheid die in een nieuwe probleemsituatie uitgevoerd moet worden, zonder dat de wijze van uitvoeren van tevoren is vastgelegd maar waarbij gebruik gemaakt moet worden van principes en strategieën. Bij oordeelsvorming die verband houdt met besluitvorming moet het bestuurslid vanuit verschillende invalshoeken afwegingen kunnen maken over het te voeren beleid en de consequenties daarvan overzien.

Geschiktheidseisen

Om jaarlijks de kennisgebieden behorende bij de geschiktheidsgebieden per bestuurslid vast te kunnen stellen en periodiek te kunnen evalueren, sluit het bestuur aan op de *Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur*.

Geschiktheidsplan

Het geschiktheidsplan bestaat uit een geschiktheidsmatrix en een opleidingsplan. Dit plan omvat de in te zetten instrumenten, zoals een concreet scholingsplan voor bestuursleden. Om het vereiste niveau te kunnen handhaven is het van belang dat de bestuursleden een opleidingsplan volgen.

Onderdeel van het geschiktheidsplan is de geschiktheidsmatrix, waarin het deskundigheidsniveau van de bestuursleden is aangegeven. Het geschiktheidsplan bevat tevens profielen voor opvolging. Op grond van het geschiktheidsplan volgen bestuursleden opleidingen en kunnen zij zich verder specialiseren.

Statutaire doelstelling

Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V., statutair gevestigd te Amsterdam, voert de volgende regeling uit:

Reguliere pensioenregeling per 1 juli 1960, voor het laatst gewijzigd per 1 januari 2015; dit in verband met de wijziging van status van het fonds.

Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V. heeft ten doel het verlenen of het doen verlenen van pensioenen en/of andere uitkeringen aan de deelnemers, gewezen deelnemers, gepensioneerden en hun nagelaten betrekkingen.

Aangesloten instellingen

De volgende instellingen zijn aangewezen als aan Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V. verbonden ondernemingen:

A.C. Nielsen Nederland B.V.

Administrateur

Buck (voorheen Conduent) te Capelle aan den IJssel. Per 1 januari 2019 RiskCo te Amsterdam

Actuaris

Certificerend actuaire: Triple A – Risk Finance Certification B.V. te Amsterdam

Adviserend actuaire: Willis Towers Watson te Amsterdam

Accountant

BDO Audit & Assurance B.V. te Amstelveen

Vermogensadvies en vermogensmanagement

Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V. heeft een adviesovereenkomst met Box Consultants B.V. sinds 1 december 2007. Box Consultants B.V. maakt in de uitoefening van haar dienstverlening gebruik van de diensten van Alpha Vermogensmanagement B.V., als verbonden agent. Per 1 januari 2019 is de overeenkomst met Box Consultants B.V. en derhalve ook met Alpha Vermogensbeheermanagement beëindigd en is een tijdelijke overeenkomst afgesloten met Kaya Capital Management B.V. Met ingang van 1 mei 2019 is een fiduciair-/vermogensbeheerovereenkomst met a.s.r. Vermogensbeheer B.V. afgesloten.

Custodian

Insinger Gilissen N.V. Per 1 mei 2019 Kas Bank N.V.

Beleggingsadviescommissie

De beleggingsadviescommissie bestaat ultimo 2018 uit de volgende personen:

Naam
De heer B. de Vos
De heer Th. Jeurissen tot 1 januari 2019
De heer E. Schotanus per 1 januari 2019

Verantwoordingsorgaan

De samenstelling van het verantwoordingsorgaan is ultimo 2018 als volgt:

Naam	Leeftijd	Namens
Vacature		Werknemers
De heer M. Deij	49	Werkgever
De heer W. Schukken	74	Pensioengerechtigden

Visitatiecommissie

De samenstelling van de visitatiecommissie is als volgt:

Naam
De heer P.D. Eenshuistra
De heer Q.G. Ligtenstein
De heer R.L.S. Verjans

Compliance officer

De compliance officer is de heer G.J. Mersch van GBA Accountants & Adviseurs.

3. BESTUURSLAG

Inleiding

Voor u ligt het jaarverslag over boekjaar 2018 van Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V. te Amsterdam. Het jaarverslag bestaat uit een verslag van het bestuur, de jaarrekening en de overige gegevens.

Het jaarverslag geeft informatie over de belangrijkste ontwikkelingen binnen het fonds en geeft een overzicht van de financiële stand van zaken per einde van het jaar.

Belangrijkste ontwikkelingen

- Het fonds heeft over 2018 een rendement op het belegd vermogen van -3,21% gerealiseerd. (2017: 5,88%). Dit resultaat ligt 0,26% hoger dan de benchmark (dit is een objectieve maatstaf voor zowel de samenstelling als het rendement van het belegd vermogen). De verplichtingen van het fonds zijn in 2018 met ongeveer 2% gedaald naar € 58,6 miljoen. Dit is met name het gevolg van de toepassing van de nieuwe overlevingstafels die het Actuariële Genootschap in september 2018 heeft gepubliceerd. De rente is ten opzichte van ultimo 2017 gedaald, vooral in het vierde kwartaal van 2018, hetgeen een negatief effect had op de dekkingsgraad. Daarnaast hebben de aandelen een buitengewoon goed resultaat behaald. De aandelen opkomende markten hadden zelfs een rendement van ruim 22%. De actuele dekkingsgraad van het fonds ultimo december 2018 is 100,8%, de beleidsdekkingsgraad (gemiddelde dekkingsgraad over de laatste 12 maanden) is 104,8%.
- Ook in 2018 is weer een haalbaarheidstoets uitgevoerd. Met een haalbaarheidstoets kijkt het fonds of de afgesproken ambities kunnen worden gerealiseerd, of het premiebeleid voldoende realistisch en haalbaar is en of het fonds voldoende herstelcapaciteit heeft. Het fonds heeft in 2015 de ambities en risicohouding (opnieuw) bepaald. De risicohouding is de mate waarin een fonds, na overleg met sociale partners (werkgever en ondernemingsraad) en het verantwoordingsorgaan, bereid is risico's te lopen én de mate waarin het fonds risico's loopt gegeven de kenmerken van het fonds. Het beleggingsbeleid moet in principe daarbij passen. De ambitie is het streven naar toeslagverlening (indexatie) afgestemd op de risicohouding van het fonds. Bij grote veranderingen zoals de invoering van het nieuwe FTK, een nieuwe pensioenregeling of een andere significante wijziging voert het fonds een "aanvangshaalbaarheidstoets" uit. Vervolgens doet het fonds ieder jaar de "jaarlijkse haalbaarheidstoets" om na te gaan of de uitkomst nog voldoende is om de uitgesproken ambitie te kunnen realiseren.
- In de loop van 2018 heeft De Nederlandsche Bank (DNB) het fonds met een aantal andere fondsen geselecteerd voor een onderzoek naar de wijze waarop het fonds met integriteitsrisico's omgaat (hoe worden deze bepaald, wat zijn de beheersingsmaatregelen om deze risico's te beperken en hoe worden deze maatregelen toegepast). De bevindingen uit het onderzoek zijn in het vierde kwartaal van 2018 door het fonds opgepakt en verwerkt.
- De pensioenuitvoeringsorganisatie Buck (voorheen Conduent) heeft eind juni 2018 de overeenkomst met het fonds per 31 december 2018 opgezegd. Dit betekende dat het bestuur op korte termijn een nieuwe pensioenuitvoeringsorganisatie moest selecteren. Dit selectietraject heeft in het derde en vierde kwartaal plaatsgevonden. Uiteindelijk is RiskCo geselecteerd. Inmiddels heeft de transitie van Buck naar RiskCo plaatsgevonden. De transitie

is soepel verlopen. De eerste betaling van de pensioenuitkeringen door RiskCo in januari 2019 heeft zonder problemen plaatsgevonden.

- In het vierde kwartaal van 2018 heeft het bestuur een traject gestart voor het aanstellen van een nieuwe fiduciair-/vermogensbeheerder. Er is een uitgebreid selectietraject uitgevoerd waarvoor het bestuur een aantal criteria en uitgangspunten heeft vastgesteld. Nadat het selectietraject was doorlopen bleven er twee partijen over. Bij beide partijen heeft een site-visit plaatsgevonden, zodat een goede indruk kon worden verkregen hoe de partijen werken, zijn georganiseerd en op welke wijze er wordt samengewerkt. Uiteindelijk is a.s.r Vermogensbeheer (ASR) per 1 mei 2019 aangesteld als fiduciair-/vermogensbeheerder van het fonds.

Dekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad van het fonds is in 2018 gestart op 103,5%. Bij de berekening van de pensioenverplichtingen wordt gebruik gemaakt van de Ultimate Forward Rate (UFR). Dit is een modelmatige benadering van de marktrente voor pensioenverplichtingen met een termijn langer dan 20 jaar. Deze benadering wordt toegepast aangezien er nauwelijks producten op de financiële markten zijn met een looptijd langer dan 20 jaar.

De voorziening pensioenverplichtingen van het fonds is eind 2018 €58,6 miljoen (2017 €59,7 miljoen). Het pensioenvermogen van het fonds is ultimo 2018 €59,1 miljoen. Dit is een daling ten opzichte van eind 2017 van €3,8 miljoen toen het pensioenvermogen €62,9 miljoen bedroeg. Deze daling van het vermogen is toe te schrijven aan het negatief rendement op de beleggingsportefeuille. Hiermee kwam de actuele dekkingsgraad eind 2018 op 100,8% uit (eind 2017: 105,4%) en de beleidsdekkingsgraad op 104,8% (per 1 januari 2018 was de beleidsdekkingsgraad 103,5%).

Herstelplan

In het nFTK is bepaald dat pensioenfondsen een herstelplan moeten indienen bij DNB indien de beleidsdekkingsgraad onder het niveau van de vereiste dekkingsgraad ligt. Er is dan sprake van een tekortsituatie. Aangezien de beleidsdekkingsgraad op de peildatum (31 december 2017) 103,5% was en de vereiste dekkingsgraad op dat moment 123,0% bedroeg, moest het fonds een herstelplan opstellen. In dit herstelplan dient te worden aangetoond dat het fonds in maximaal 10 jaar herstelt tot de vereiste dekkingsgraad. Het fonds heeft het herstelplan op 21 maart 2018 ingediend. DNB heeft het plan beoordeeld. Op 18 mei 2018 is de goedkeuring van DNB ontvangen.

Het herstelplan is in het eerste kwartaal van 2019 geëvalueerd. Aangezien er op de peildatum (31 december 2018) nog steeds sprake was van een tekortsituatie is een nieuw herstelplan opgesteld dat is aangepast aan de actuele situatie. Dit nieuwe herstelplan is op 29 maart 2019 ingediend bij DNB. De goedkeuring vanuit DNB, op het nieuw ingediende herstelplan, is op 23 mei 2019 ontvangen.

De belangrijkste maatregelen uit het herstelplan zijn:

- Hanteren van de huidige beleggingsportefeuille;
- Realisatie herstel volgt voornamelijk door rendement op beleggingen;
- Hanteren van looninflatie van 2,5% en prijsinflatie van 2,0%.

Haalbaarheidstoets

Met een haalbaarheidstoets kijkt het fonds of de afgesproken ambities kunnen worden gerealiseerd, of het premiebeleid voldoende realistisch en haalbaar is en of het pensioenfonds voldoende herstelcapaciteit heeft. Bij grote veranderingen zoals de invoering van het nFTK, een nieuwe pensioenregeling of een andere significante wijziging voert het pensioenfonds een “aanvangs-haalbaarheidstoets” uit. Vervolgens doet het fonds ieder jaar de “jaarlijkse haalbaarheidstoets” om na te gaan of de uitkomst nog voldoende is om de uitgesproken ambitie te kunnen realiseren.

Met de haalbaarheidstoets wordt gemonitord of het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in het slechtweersscenario (zoals voorgeschreven in de Pensioenwet) in lijn zijn met de door het fonds zelf gekozen ondergrenzen hiervoor. Deze zelf gekozen ondergrenzen moeten passen binnen de door het fonds vastgestelde risicohouding.

De kwantitatieve normen die worden gehanteerd bij de haalbaarheidstoets zijn gerelateerd aan de risicohouding. Deze kwantitatieve normen zijn vastgesteld door het bestuur van het fonds in samenspraak met de werkgever en de Centrale Ondernemingsraad. De ondergrens van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau vanuit de feitelijke financiële positie is gesteld op 90%. Daarnaast is de maximale afwijking van dit pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweersscenario gesteld op 50%. Vanuit het vereist eigen vermogen bedraagt de ondergrens van het pensioenresultaat eveneens 90%.

De ondergrenzen gehanteerd in de aanvangshaalbaarheidstoets van 2015 zijn vastgesteld na overleg met de Centrale Ondernemingsraad en het verantwoordingsorgaan. Indien uit de jaarlijkse haalbaarheidstoets blijkt dat de ondergrenzen worden overschreden informeert het bestuur de Centrale Ondernemingsraad en het verantwoordingsorgaan en treedt met hen in overleg om tot passende maatregelen te komen.

De haalbaarheidstoets, uitgevoerd in 2018, geeft de volgende uitkomsten:

- Het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de feitelijke dekkinggraad bedraagt 97%. Dit ligt hoger dan de vastgestelde ondergrens van 90%.
- Het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de feitelijke dekkinggraad bedraagt in het slechtweersscenario 59%. De afwijking bedraagt daarmee 39% en is kleiner dan de maximaal toegestane afwijking van 50%.

De uitkomsten van de haalbaarheidstoets vallen binnen de gestelde bandbreedte.

Beleggingen

Het vermogen van het fonds bestaat uit vastrentende en zakelijke waarden. Vastrentende waarden bewegen mee met de waarde van de verplichtingen en zorgen zo voor stabiliteit van de dekkingsgraad. De zakelijke waarden zorgen, over een langere horizon, voor het rendement, waarmee het fonds pensioenen kan indexeren. Een hoog rendement op zakelijke waarden is uiteraard geen zekerheid.

Het pensioenfonds neemt bewust beleggingsrisico's om een goed pensioen te realiseren tegen een betaalbare premie. Het fonds heeft in dat verband een op de lange termijn gericht beleggingsbeleid vastgesteld. Onderdeel van dat beleid is de afdekking van het renterisico. Een volledige afdekking leidt tot een stabielere (nominale) dekkingsgraad, maar zou bij een stijgende rente en inflatie de reële waarde van het vermogen - en daarmee indexatie-mogelijkheden - onder druk zetten. Op korte termijn kan gedeeltelijke afdekking van het renterisico echter leiden tot relatief grote fluctuaties in de nominale dekkingsgraad. In het spanningsveld tussen de lange termijn ambitie om pensioenen te indexeren en de verplichting om de nominale opgebouwde pensioenen na te komen, is gekozen voor het gedeeltelijk (25%) afdekken van het renterisico.

In 2018 is een ALM-studie uitgevoerd. Dit is een verplichting die voortvloeit uit de Pensioenwet. Met een ALM-studie kan uitgebreid integraal inzicht worden verkregen in welke strategische beleggingskeuzes het best bij het risicoprofiel passen, een profiel dat hoofdzakelijk bepaald wordt door de verplichtingen van het fonds. Bovendien wordt in een ALM-studie bovendien duidelijk welke invloed de overige beleidskeuzes (zoals toeslagverlening en de pensioenregeling) hebben op de toekomstige solvabiliteit en de toeslagcapaciteit van het fonds.

Voorafgaand aan de ALM-studie is er samen met het bestuur en sociale partners (Groepsondernemingsraad en werkgever) een risicohouding sessie georganiseerd met als doel de huidige risicohouding onder de loep te nemen. Doel van deze sessie was om inzicht te geven in de uitruil tussen het potentieel (indexatie) en de risico's (kortingen) bij verschillende vormen van beleggingsbeleid en het bestuur voldoende handvatten te geven om een oordeel te vellen over toegestane risico's en de beoogde toeslagambitie. De huidige risicohouding bleek na deze sessie ook voor de nabije toekomst nog te voldoen.

In de ALM-studie zijn verschillende scenario's doorgerekend en door middel van een scenarioanalyse onderzocht wat de impact is op het risicoprofiel van het fonds. De uiteindelijke bevindingen waren dat het huidige beleggingsbeleid goed past bij de risicohouding en het risicoprofiel van het fonds. Daarom is besloten het beleggingsbeleid te handhaven.

De kosten van de portefeuille zijn enkele jaren geleden verlaagd door de keuze voor passieve beleggingen en besparingen op de kosten van de vermogensbeheerder. Het fonds blijft alert op de mogelijkheden om dit nog verder terug te brengen.

Onder de verantwoordelijkheid van het fonds valt het verantwoord beleggen. De aspecten hiervan op het gebied van milieu, maatschappij en goed ondernemingsbestuur (de ESG factoren) dragen bij aan een beter risicoprofiel. Het streven is dat dit tevens bijdraagt aan de lange termijn doelstelling van het fonds. Alle vermogensbeheerders waarbij wordt belegd hebben de United Nations Principles for Responsible Investment ondertekend. Dit wordt ook elk jaar opnieuw gecontroleerd. Daarnaast zijn er diverse gesprekken gevoerd over hoe het pensioenfonds verdere stappen kan zetten omtrent Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. In 2019 zal dit een vervolg krijgen door het beleid inzake Maatschappelijk Verantwoord Beleggen nader in te vullen.

Vermogens- en risicobeheer

Het fonds beheerst het risico van waardeschommelingen door een evenwichtige verdeling van het vermogen en door een deel van het renterisico af te dekken. Met het risico van onverwachte inflatie houdt het fonds rekening door deels te beleggen in vastgoed en aandelen, waarvan de rendementen op termijn meebewegen met inflatie.

De onderstaande tabel geeft de strategische samenstelling van het vermogen bij aanvang van 2018 weer en de feitelijke samenstelling per 31 december 2018

MATCHING PORTEFEUILLE				
Categorie	Strategisch	Minimaal	Maximaal	Feitelijk per 31-12-2018
Obligaties Overheid in Euro	85%	65%	100%	82,8%
Obligaties Corporate	15%	0%	30%	17,1%
Totaal vastrentende waarden	100%	85%	100%	99,9%
Liquiditeiten	0%	0%	Geen	0,1%

RETURN PORTEFEUILLE				
Categorie	Strategisch	Minimaal	Maximaal	Feitelijk per 31-12-2018
Aandelen ontwikkelde landen	40%	34%	46%	40,8%
Aandelen Low Volatility	8%	7%	9%	7,9%
Aandelen opkomende landen	10%	8%	12%	10,5%
Totaal Aandelen	58%	49%	67%	59,2%
Obligaties High Yield	12%	10%	14%	12,1%
Obligaties Opkomende landen	18%	15%	21%	17,1%
Totaal vastrentende waarden	30%	25%	35%	29,2%
Vastgoed	10%	8%	12%	9,9%
Totaal Alternatieve Beleggingen	10%	8%	12%	10,6%
Liquiditeiten	2%	0%	2%	1,0%

De tracking error (op basis van een 12 maanden voortschrijdend gemiddelde) eind 2018 was 0,55% voor de totale portefeuille en 0,52% voor de return portefeuille. Dit is in lijn wat verwacht mag worden van de gekozen passieve portefeuille.

Er vindt geen automatische herbalancering plaats om te allen tijde op de strategische mix uit te komen. Overschrijdingen van de bandbreedtes ten gevolge van marktontwikkelingen leiden wel tot aanpassingen van de portefeuille. Gedurende 2018 is dit niet voorgevallen.

De afdekking geschiedt door middel van een vastrentende portefeuille die bestaat uit overheids- en bedrijfsobligaties met een zeer hoge kredietkwaliteit.

Beleid rente-afdekking

Het fonds dekt een deel van het renterisico af om de dekkingsgraad minder gevoelig te maken voor veranderingen in de rente.

Eind 2017 was 27,1% van het renterisico afgedekt (berekend op basis van de UFR). Op basis van de swaprata was dit 25,5%.

Eind 2018 was dit gedaald tot 26,8% (berekend op basis van UFR). Op basis van de swaprata was dit juist gelijk gebleven op 25,5%.

Deze waarde valt binnen de afgesproken bandbreedtes voor de renteafdekking van 24% aan de onderkant en 26% aan de bovenkant.

Monitoring van het vermogensbeheer

Om de rendementen op de beleggingsportefeuille in perspectief te zien ten opzichte van de benchmark is per beleggingscategorie voor de volgende benchmarks gekozen. Om het valutarisico beter te kunnen beheersen is er in 2017 een benchmark wijziging geweest voor de categorie aandelen ontwikkelde landen, naar een euro hedged benchmark.

Categorie	Benchmark
Obligaties Overheid in Euro	Rendement portefeuille
Obligaties Corporate	Barclays Euro Corporate Bond Index (ex-financials)
Obligaties High Yield	Market iBoxx Global Developed Liquid HY Bond Index
Obligaties Opkomende landen	50% JP Morgan EMBI Euro (Em. Mkt. Bond Hard Currency Index, Hedged) en 50% Barclays Emerging Market Cord Bond Index
Aandelen ontwikkelde landen	MSCI World Index (euro hedged)
Aandelen ontwikkelde landen low vol.	MSCI World Minimum Volatility Index (euro hedged)
Aandelen opkomende landen	MSCI Emerging Markets Index
Indirect Onroerend Goed Europe	FTSE EPRA/NAREIT Developed Property Index

Minstens eenmaal per kwartaal vergadert de beleggingscommissie met de vermogensbeheerder ter bespreking van de ontwikkeling van de financiële positie van het fonds.

Resultaten Beleggingsportefeuille

Algemeen

In 2018 heeft de beleggingsportefeuille een totaalresultaat van -3,21% laten zien wat licht beter was dan de benchmark met -3,47%. Het jaar liet een wisselend beeld zien met een stijging de eerste 9 maanden van het jaar en een snelle daling van risicovolle beleggingen in het laatste kwartaal van 2018. Met name december 2018 was negatief met een resultaat van -2,86% voor deze maand.

De performance van de portefeuille loopt nagenoeg gelijk met de benchmark. Dit heeft voornamelijk te maken met de beleggingen in vreemde valuta, waarbij de US-\$ een stijging van circa 5% heeft laten zien in 2018.

Vastrentende waarden

Obligaties lieten in 2018 weer een positief resultaat zien, voornamelijk door de laatste 3 maanden toen de rente snel daalde. De tienjaarsrente in Nederland stond eind 2017 op 0,53%, en deze is gedurende 2018 gedaald tot 0,383%. De Duitse tienjaarsrente liet een vergelijkbaar beeld zien met een daling tot 0,24% ten opzichte van 0,43% eind 2017.

Binnen vastrentende waarden zijn er duidelijke verschillen zichtbaar met de veilige staatsobligaties en de risicovollere high yield obligaties. Dit was met name zichtbaar in het laatste kwartaal van 2018 toen risicovolle beleggingen de winsten van eerder dit jaar inleverden en de veilige staatsobligaties snel in waarde stegen.

De procentuele verdeling van de vastrentende fondsbeleggingen naar rating, exposure per land en naar "financials" wordt in de volgende tabel weergegeven.

VASTRENTENDE PORTEFEUILLE									
kwaliteit debiteuren en (landen) beleid									
Verdeling naar rating per 31-12-2018									
Beleggingen	Yield	AAA	AA	A	BBB	Non Inv Grade	Waarde	Weging	Passief/Actief
4,75% Duitsland 04.07.34	0.51%	100.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	€ 1,149,989	3.6%	Passief
4% Duitsland 04.01.37	0.61%	100.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	€ 1,072,285	3.4%	Passief
4,25% Duitsland 04.07.39	0.67%	100.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	€ 1,986,200	6.3%	Passief
4,75% Duitsland 04.07.40	0.68%	100.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	€ 1,485,471	4.7%	Passief
3,25% Duitsland 04.07.42	0.74%	100.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	€ 1,647,693	5.2%	Passief
2,5% Duitsland 15.08.46	0.84%	100.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	€ 1,141,071	3.6%	Passief
2,5% Nederland 15.01.33	0.63%	100.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	€ 796,774	2.5%	Passief
4% Nederland 15.01.37	0.73%	100.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	€ 1,677,693	5.3%	Passief
3,75% Nederland 15.01.42	0.80%	100.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	€ 4,793,652	15.1%	Passief
2,75% Nederland 15.01.47	0.91%	100.00%	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%	€ 1,219,848	3.8%	Passief
iShares Euro Corporate (ex-financials)	1.26%	0.82%	5.29%	29.19%	52.16%	12.54%	€ 3,571,139	11.2%	Passief
Kern portefeuille		82.76%	0.92%	5.07%	9.07%	2.18%	€ 20,541,816	64.70%	
iShares EM Local Govt Bond (LC)	6.59%	0.00%	0.00%	34.95%	41.73%	23.32%	€ 3,320,969	10.5%	Passief
Satelliet portefeuille		0.07%	0.00%	14.74%	22.70%	62.50%	€ 11,209,006	35.30%	
Totaal vastrentend		53.57%	0.59%	8.49%	13.88%	23.47%	€ 31,750,821	100%	
Verdeling naar land per 31-12-2018									
Beleggingen	Weging	Nederland AAA	Duitsland AAA						Totaal
Staatsobligaties Duitsland	49.98%	0.00%	100.00%						100%
Staatsobligaties Nederland	50.02%	100.00%	0.00%						100%
Totaal EU staatsobligaties	100.00%	50.02%	49.98%						100.00%
% van totale vermogen	26.84%	13.42%	13.41%						26.84%
Verdeling naar financials per 31-12-2018									
Beleggingen	Weging	Senior		Subordinated		Totaal in euro		% van totale vermogen	
iShares Euro Corporate (ex-financials)	11.25%	0.00%		0.00%		Senior	Subordinated	Senior	Subordinated
iShares Global High Yield	14.59%	5.08%		4.26%		€ 0.00	€ 0.00	0.00%	0.00%
iShares JPM EM Bond (HC)	10.26%	0.00%		0.00%		€ 235,292.66	€ 197,312.35	0.40%	0.33%
iShares EM Local Govt Bond (LC)	10.46%	0.00%		0.00%		€ 0.00	€ 0.00	0.00%	0.00%
Totaal bedrijfsobligaties	46.55%	1.59%		1.33%		€ 235,292.66	€ 197,312.35	0.40%	0.33%

*De waarde van € 31.750.821 is zowel exclusief de liquide middelen beschikbaar voor beleggingen van € 143.000 als de lopende rente van € 298.000.

Aandelen

De beleggingen in aandelen zijn verdeeld over aandelen ontwikkelde landen, aandelen ontwikkelde landen met een lage volatiliteit en emerging market aandelen. Dit gebeurt voor de eerste twee in een product waarbij het valutarisico volledig is afgedekt naar euro's, voor de belegging in emerging markets is dit niet mogelijk en wordt er risico gelopen naar de valuta van de verschillende emerging market landen.

Aandelen ontwikkelde landen (hedged) lieten in 2018 een negatief resultaat zien van -9,4%. De variant met laag volatiele aandelen liet een rendement zien van -4,0%. Voor emerging markets was het een teleurstellend jaar met een rendement van -10,6%.

Vastgoed

In de categorie onroerend goed wordt voor 100% belegd in zogenoemde index trackers die een afspiegeling vormen van de onderliggende wereldwijd gespreide vastgoedfondsen. Deze fondsen hebben een rendement laten zien in 2018 van -0,2% ten opzichte van -3,0% voor de benchmark. Dit positieve effect komt door een overweging naar Azië en de VS.

Overig

De categorie "overig" omvat eind 2018 nog een tweetal hedge funds die in liquidatie zijn en nog circa 0,4% van het totale belegde vermogen betreffen. Het is nog onbekend wanneer deze afwikkeling precies plaats gaat vinden.

Pension Fund Governance

Onderdeel van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen is de Code Pensioenfondsen (de Code) die de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid hebben opgesteld. Pensioenfondsen moeten de Code Pensioenfondsen toepassen. De Code heeft als doel de governance van een pensioenfonds naar een hoger niveau te brengen. De Code is in 2018 opnieuw opgesteld en op aanbeveling van de Monitoringcommissie Code Pensioenfondsen bondiger geworden en anders gestructureerd. Het aantal normen is teruggebracht van 83 naar 65 normen, ingedeeld naar acht thema's. De thema's gaan zowel over het eigen functioneren van het pensioenfonds als van dienstverleners en luiden als volgt:

- Vertrouwen waarmaken
- verantwoordelijkheid nemen
- integer handelen
- kwaliteit nastreven
- zorgvuldig benoemen
- gepast belonen
- toezicht houden en inspraak waarborgen
- transparantie bevorderen

Pensioenfondsen leven de Code na op basis van het 'pas toe' of 'leg uit'-beginsel. Een pensioenfonds past de normen van de Code toe of zet in het jaarverslag gemotiveerd uiteen waarom een norm niet (volledig) is toegepast. Het fonds streeft ernaar de normen uit de Code na te leven. Daar waar niet of niet volledig aan een norm werd voldaan, werd geconcludeerd dat dit ofwel een bewuste keuze was ofwel een gevolg van omstandigheden. In de volgende gevallen wordt (deels) afgeweken van normen uit de Code:

- Norm 7: Het bestuur zorgt ervoor dat er onder belanghebbenden draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen.
Motivering: Er is een verklaring Maatschappelijk Verantwoord Beleggen opgesteld. In verband met het selectieproces voor het aanstellen van een nieuwe fiduciair-/vermogensbeheerder in de tweede helft van 2018, is besloten na aanstelling het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen beleid in te vullen. Dit zal in de loop van 2019 plaatsvinden. Daarbij zal tevens worden nagegaan op welke wijze belanghebbenden betrokken kunnen worden.
- Norm 30: *Het eigen functioneren is voor het VO een continu aandachtspunt. Het VO evalueert met enige regelmaat het functioneren van het eigen orgaan.*
Motivering: de zelfevaluatie van het functioneren van het VO heeft nog niet plaatsgevonden. Dit zal in 2019 worden uitgevoerd.
- Norm 33: *In zowel het bestuur als in het verantwoordingsorgaan of het belanghebbendenorgaan is er ten minste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder 40 jaar in. Het bestuur heeft een stappenplan om diversiteit te bevorderen.*
Motivering: aan deze norm wordt niet voldaan. Het bestuur stelt zich tot doel dat de organen een zo goed mogelijke afspiegeling vormen van deelnemers en pensioengerechtigden v.w.b. leeftijd en geslacht. Kennis, vaardigheden en professioneel gedrag blijven echter leidend. De profielschets voor een lid van het bestuur riep op tot diversiteit, echter helaas hebben zich geen vrouwelijke kandidaten aangediend. Het bestuur is voornemens in 2019 het diversiteitsbeleid verder in te vullen.
- Norm 35: *Het bestuur en het intern toezicht houden bij het opstellen van de profielschets rekening met het diversiteitsbeleid.*

Norm 37: Bij de vervulling van een vacature wordt actief gezocht naar kandidaten die passen in de diversiteitsdoelstellingen

Norm 38: Het bestuur toetst voorgedragen kandidaten mede aan de hand van diversiteitsdoelstellingen.

Motivering: Het fonds kent reeds een paritair bestuursmodel. Gezien de beperkte beschikbaarheid van (aspirant) bestuursleden is het welhaast onmogelijk om diversiteitsdoelstellingen te realiseren. Deze zijn dan ook niet vastgesteld.

- *Norm 40: het bestuur zorgt dat de statuten een schorsingsprocedure kennen.*

Motivering: Dit is niet in de statuten vermeld. Bij de eerstvolgende statutenwijziging zal de schorsingsprocedure ook voor bestuursleden worden opgenomen.

- *Norm 57: Het bestuur beoordeelt ten minste eenmaal per vier jaar het functioneren van de accountant en actuaris.*

Motivering: Het functioneren van accountant en actuaris wordt niet separaat door het bestuur besproken maar komt wel bij de evaluatie van het jaarwerkproces ter sprake.

De zittingstermijn van de heer Mensing als vertegenwoordiger in het bestuur namens de pensioengerechtigden liep in 2018 af. De heer Mensing heeft zich bereid verklaard beschikbaar te zijn voor een nieuwe zittingstermijn. Nadat uit inventarisatie bleek dat er geen andere kandidaten namens de pensioengerechtigden waren, is de heer Mensing herbenoemd voor een nieuwe zittingstermijn. Ook de zittingstermijn van de heer Bonewit namens de werkgever liep in 2018 af. De heer Bonewit is eveneens herbenoemd voor een nieuwe zittingstermijn. Tenslotte is de heer Van Bijnen als bestuurslid namens de werknemers door de Groepsondernemingsraad als kandidaat voorgedragen. De heer van Bijnen heeft een opleidingstraject doorlopen in 2018 en is als kandidaat-bestuurslid bij de bestuursvergaderingen aanwezig geweest. In het eerste kwartaal van 2019 is de heer Van Bijnen aangemeld als bestuurslid bij DNB. Inmiddels is een verklaring van geen bezwaar van DNB ontvangen, waardoor de heer Van Bijnen als bestuurslid is benoemd. Met deze benoeming zijn alle zetels in het bestuur weer vervuld.

Binnen het Verantwoordingsorgaan is een vacature voor de vertegenwoordiger namens de werknemers aanwezig. Het bestuur is in overleg met de Groepsondernemingsraad om na te gaan hoe deze vacature kan worden ingevuld.

Taken en verantwoording

Het bestuur voert voor alle belanghebbenden van het fonds de pensioenregeling uit als “goed huisvader”, waarbij het bestuur eindverantwoordelijk is en de regie heeft over alle werkzaamheden van het fonds. Het bestuur neemt deze verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de regeling, maar heeft de werkzaamheden uitbesteed. Dit ligt vast in de ABTN en tevens is daar bepaald op welke wijze het bestuur het functioneren van de uitvoerder beoordeelt.

Het bestuur geeft inzicht in het beleid en de wijze waarop dat is uitgeoefend. Dat gebeurt enerzijds via het jaarverslag en anderzijds door in dialoog te gaan met het verantwoordingsorgaan en dus ook met de achterban. Het bestuur houdt het verantwoordingsorgaan op de hoogte van waar men mee bezig is.

Evenwichtige belangenbehartiging

Het fonds heeft te maken met tegenstrijdige belangen, waarbij het bestuur de verschillende belangen tegen elkaar moet afwegen alvorens een besluit te kunnen nemen.

Het bestuur is samengesteld uit vertegenwoordigers van werknemers, de werkgever en pensioengerechtigden. In het kader van de evenwichtige belangenafweging dient ieder bestuurslid met de andere bestuursleden gezamenlijk de verschillende deelbelangen af te wegen zonder daarbij enkel oog te hebben voor het eigen deelbelang. Het bestuur van het fonds is zich van dit principe bewust. Bij elk besluit gaat het bestuur na welke belangen er op het spel staan en welke risico's voor de verschillende belangen er aan dat besluit zijn verbonden.

Over besluiten wordt verantwoording aan de belanghebbenden afgelegd en kan ook het verantwoordingsorgaan van het fonds de evenwichtigheid van de belangenafweging naar behoren toetsen.

Intern Toezicht

Het intern toezicht ingevolge de invoering van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen wordt uitgevoerd door middel van een jaarlijkse visitatie. Hiertoe is een visitatiecommissie benoemd in 2017 voor een periode van 3 jaar.

Verantwoordingsorgaan

In 2018 hebben 3 vergaderingen met het verantwoordingsorgaan (VO) plaatsgevonden. De positie namens de werknemers die per eind 2017 vacant is geworden door het vertrek van de heer Meijer, is nog niet ingevuld. Zaken die zijn besproken betreffen o.a. de financiële positie van het fonds, het jaarwerk 2017, de risicohouding de ALM-studie, de haalbaarheidstoets, de strategische risico's en het verandervermogen van het fonds in het kader van de toekomstbestendigheid, het uitbestedingsbeleid, invulling vacante positie bestuurslid namens de werknemers, onderzoek DNB inzake integriteitsrisico's, selectietraject nieuwe pensioenuitvoeringsorganisatie, selectietraject fiduciair-/vermogensbeheerder en communicatie.

Medezeggenschap

In het bestuur is de medezeggenschap van werknemers en pensioengerechtigden geregeld door twee bestuursleden die deze groeperingen vertegenwoordigen. In het VO hebben zowel werknemers als pensioengerechtigden een vertegenwoordiger.

Communicatiebeleid

In 2018 is aan de actieve deelnemers het Uniform Pensioen Overzicht verzonden en een verkort jaarverslag. Alle pensioengerechtigden hebben in januari 2018 bij hun uitkering een brief ontvangen met voor hen relevante informatie.

Bij de uitvoering van het in 2017 opgestelde communicatiebeleidsplan van het fonds wordt begrijpelijk en transparant communiceren in de uitingen van het fonds toegepast. Tevens wordt de website van het fonds meer en meer gebruikt om betrokkenen te informeren over van belang zijnde ontwikkelingen.

Deskundigheid

Tijdens de bestuursvergaderingen, bijeenkomsten van de beleggingscommissie en studiedagen zijn verschillende actuele onderwerpen uitgebreid doorgenomen.

Raymond van Bijnen heeft als kandidaat-bestuurslid in 2018 een opleidingstraject doorlopen, dat eind 2018 met goed gevolg is afgesloten. In 2019 staan twee awareness sessies met betrekking tot risicomanagement gepland. In 2018 heeft een evaluatie van het bestuur onder begeleiding van een externe partij plaatsgevonden. Voor 2019 zal het bestuur weer een zelfevaluatie uitvoeren.

Gedragscode

Het fonds heeft een eigen gedragscode. Deze code is gebaseerd op de modelgedragscode van de Pensioenfederatie. De leden van het bestuur vallen onder deze gedragscode. Na afloop van een kalenderjaar wordt aan betrokkenen gevraagd een verklaring af te geven dat de gedragscode het afgelopen jaar is nageleefd en welke nevenfuncties worden bekleed. Over 2018 is dit ook zo gebeurd. De in 2017 aangestelde compliance officer rapporteert na afloop van een kalenderjaar aan de voorzitter. In geval van incidenten wordt terstond gerapporteerd. In het verslagjaar zijn bij de compliance officer geen overtredingen van de gedragscode bekend.

Missie, visie en strategie

De missie, visie en strategie is als zodanig in de ABTN vastgelegd.

Missie: Het pensioenfonds is verantwoordelijk voor de uitvoering van de pensioenregeling voor de deelnemers (dit zijn de gewezen deelnemers en gepensioneerden). Daarbij zijn aspecten als kwaliteit, risico- en kostenbewustzijn leidend.

Visie: Het bestuur stelt het belang van alle belanghebbenden (gewezen deelnemers, gepensioneerden en werkgever) centraal evenals het creëren van realistische verwachtingen. Communicatie en transparantie zijn daarbij van belang om de verwachtingen te managen en pensioenbewustzijn te creëren.

Strategie: Om de missie te kunnen uitvoeren richt het pensioenfonds zich op het handhaven van een gezonde financiële positie, het behalen van een zo goed mogelijk beleggingsresultaat tegen aanvaardbare risico's, het voeren van een kostenefficiënte en risicobewuste werkwijze en organisatie en duidelijke communicatie. Evenwichtige belangenafweging vormt hierbij het uitgangspunt.

Teneinde op zijn taak berekend te kunnen zijn dient het bestuur zich derhalve tenminste te kunnen handhaven op het niveau waarop het nu functioneert. Het pensioenfonds wil uiteindelijk zelf bepalen wat er gebeurt.

Gezien de gesloten status van het pensioenfonds is het bestuur van mening dat zelfstandig voortbestaan niet wenselijk is. Er wordt dan ook actief gezocht naar de mogelijkheden om de pensioenaanspraken en pensioenrechten onder te brengen bij een derde partij waarbij de belangen van de deelnemers voorop staan. Tevens worden in dat licht ontwikkelingen in de sector nauw gevolgd.

Premiebeleid

Als gevolg van het besluit van de werkgever om de pensioenregeling voor medewerkers van A.C. Nielsen (Nederland) B.V. met ingang van 1 januari 2015 uit te laten voeren door Stichting Pensioenfonds VNU wordt er geen premie meer in rekening gebracht bij de werkgever. Wel is in de uitvoeringsovereenkomst vastgelegd dat de uitvoeringskosten van het fonds door de werkgever worden gefinancierd. Hiervoor wordt jaarlijks een 'premie' in rekening gebracht.

Toeslagbeleid

Het bestuur heeft in 2008 het toeslagbeleid geformuleerd en vastgesteld. De ambitie is om jaarlijks de pensioenaanspraken voor ingegane en premievrije pensioenen aan te passen aan de prijsontwikkeling voor pensioenen ingegaan na 1996 en aan de loonontwikkeling voor pensioenen ingegaan voor 1996. Het bestuur heeft gekozen voor model D1 uit de toeslagenmatrix. Dit betekent dat de voorwaardelijke toeslagverlening wordt gefinancierd uit overrendementen. Het bestuur beslist ieder jaar of de financiële positie van het fonds toereikend is voor het verlenen van de toeslag. Gezien de financiële positie van het fonds heeft het bestuur moeten besluiten om 1 januari 2018 en 1 januari 2019 niet tot indexatie over te gaan.

Actuariële paragraaf

Actuariële analyse

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt worden weergegeven:

Actuariële analyse	2018		2017	
Premieresultaat		-		-
Premiebijdragen	436		295	
Pensioenopbouw (excl. FVP)	-436		-295	
Intrestresultaat		-4.287		4.399
Beleggingsresultaat	-1.993		3.418	
Rentetoevoeging technische voorziening	151		133	
Wijziging marktrente	-2.445		848	
Toeslag		-		-
Sterfte		672		64
Resultaat langlevensrisico	410		-47	
Resultaat kortleven	262		111	
Kosten		-		-
Beschikbaar uit premie	436		295	
Beschikbaar uit uitkeringen	57		56	
Pensioenuitvoeringskosten	-493		-351	
Uitkeringen		-5		-2
Beschikbaar uit technische voorziening	1.416		1.409	
Uitkeringen	-1.421		-1.411	
Mutaties / diversen		38		-26
Overig	38		-26	
Herverzekering		-		-
Beschikbaar uit premie	-		-	
Premie risicoherverzekering	-		-	
Winstuitkering risicoherverzekering	-		-	
Wijziging overlevingstafel		585		-
Wijziging ervaringssterfte		271		-
Wijziging kostenopslag		-		-
Totaal saldo van baten en lasten		-2.726		4.435

Kostendeekkende, feitelijke en gedempte premie

Premies	2018	2017
Kostendeekkende premie	-	-
Feitelijke premie	436	295
Gedempte premie	n.v.t.	n.v.t.

Het pensioenfonds is per 01-01-2015 een slapend fonds waar geen opbouw van pensioenaanspraken meer plaatsvindt. De kostendeekkende premie is derhalve nihil. De feitelijke premie die door de werkgever in boekjaar 2018 is betaald bedraagt € 436 duizend en bestaat uit de uitvoeringskosten gesaldeerd met de vrijval van excassokosten.

Rol en bevindingen van de certificerend actuaris

De certificerend actuaris heeft de opdracht om vast te stellen dat het fonds voldoet aan de vereisten vanuit artikel 126 tot en met 140 PW. De certificerend actuaris heeft daarnaast een 5 tal aandachtspunten gerapporteerd voor het volgende boekjaar.

Toekomst Pensioenstelsel. Op 1 februari 2019 stuurde de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid een brief aan de Tweede Kamer waarin hij aangeeft hoe het kabinet verder gaat met voorbereidingen voor vernieuwing van het pensioenstelsel. De tien punten waarmee het kabinet aan de slag wil, sluiten grotendeels aan op de plannen uit het regeerakkoord. Veel van deze punten lijken erop gericht de weg te effenen voor een toekomstige invoering van persoonlijke pensioenvermogens met collectieve risicodeling. Het betreft nog geen concrete wetswijzigingen; op veel punten wordt nog nader onderzoek gedaan. De certificerend actuaris raadt aan deze ontwikkelingen in de gaten te houden. Hieronder enkele aandachtspunten naar aanleiding van de brief van de Minister.

- *Communicatie over pensioenvermogen* De minister wil deelnemers meer inzicht geven in de verwachte hoogte van de toekomstige pensioenuitkering. Het kabinet gaat onderzoeken hoe deelnemers voor ieder type pensioencontract kunnen beschikken over dezelfde soort informatie. Met ingang van dit najaar moet in de pensioencommunicatie al worden gewerkt met ‘scenariobedragen’ conform de URM (Uniforme Rekenmethodiek). De minister heeft tevens aangekondigd dat meer inzicht moet worden gegeven in de ingelegde premie, het behaalde rendement en het deel van het vermogen dat voor een deelnemer is gereserveerd.
- *Mogelijk maken eenmalige opname pensioenvermogen.* Het kabinet wil de opname van een beperkt deel van het pensioenvermogen op de pensioenleeftijd mogelijk maken. Gedacht wordt aan een maximum van 10%. Later dit jaar wordt een wetsvoorstel verwacht.
- *Commissie parameters.* Het rapport van de commissie wordt eind mei 2019 verwacht. De nieuwe parameters worden met ingang van 1 januari 2020 van kracht. Het gaat hierbij om de (maximale) waardes van onder meer inflatie, rente en beleggingsrendementen die pensioenfondsen mogen hanteren bij het berekenen van de dekkingsgraad, het vaststellen van de premiehoogte en Herstelplannen. De commissie zal tevens advies uitbrengen over de parameters in de UFR methodiek.

- Veel van de plannen van de minister moeten nog verder worden onderzocht of uitgewerkt. Voor veel punten is toegezegd dat er vóór de zomer al verdere informatie komt. Pas wanneer er sprake is van een concreet wetsvoorstel kan dit ter goedkeuring worden voorgelegd aan de Tweede Kamer en de Eerste Kamer. Wanneer de wetsvoorstellen worden aangenomen, dan zullen pensioenfondsen wijzigingen moeten aanbrengen in de pensioenadministratie, de communicatie en het beleggingsbeleid. Naast het vaststellen van de nieuwe parameters lijken de plannen rond de opname van een bedrag ineens en pensioencommunicatie het verst gevorderd.
- *Evaluatie Wet aanpassing FTK*. In 2018 heeft de evaluatie van het Financieel Toetsingskader plaatsgevonden. Minister Koolmees heeft aangegeven dat de evaluatie laat zien dat de beoogde doelen in belangrijke mate zijn gerealiseerd. Samen met pensioenfondsen en toezichthouders wil minister Koolmees overleggen hoe minder fundamentele aspecten effectiever en doelmatiger kunnen worden ingericht. Concreet gaat dat om de reikwijdte van de beleidsdekkingsgraad, de berekeningswijze van de reële dekkingsgraad en de technische vormgeving van de haalbaarheidstoets. Wij raden aan deze ontwikkelingen nauwlettend te volgen.

Oordeel van de certificerend actuaire over de financiële positie

In zijn actuariële verklaring heeft de certificerend actuaire geoordeeld dat voldaan is aan de artikelen 126 tot en met 140 PW, met uitzondering van artikelen 131 en 132 omdat het pensioenfonds niet beschikt over het minimaal vereist eigen vermogen.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

De vermogenspositie van het pensioenfonds beoordeelt de certificerend actuaire als slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Uitkomsten van de solvabiliteitstoets

Onder het FTK is het 'vereist eigen vermogen' het vermogen dat hoort bij de zogeheten evenwichtssituatie van het pensioenfonds. In die evenwichtssituatie is het eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen één jaar over minder middelen beschikt dan nodig om te kunnen voldoen aan de onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Met andere woorden, de kans dat het pensioenfonds zich één jaar later in een situatie van onderdekking bevindt, is kleiner dan of gelijk aan 2,5%.

De toezichthouder, DNB, heeft een gestandaardiseerde methode vastgesteld om te toetsen of er voldoende eigen vermogen aanwezig is: de standaardtoets. De standaardtoets meet voor een aantal risicofactoren het mogelijke (negatieve) effect (in euro's) op het eigen vermogen. Omdat de resultaten van de standaardtoets afhankelijk zijn van marktomstandigheden en het risicoprofiel van de aanwezige beleggingen, fluctueren ze in de loop van de tijd.

De vereiste solvabiliteit op basis van deze toets bedraagt ultimo 2018 € 13.051 duizend (2017 € 13.713 duizend). Het feitelijke eigen vermogen van het pensioenfonds ultimo 2018 bedraagt € 491 duizend (ultimo 2017 € 3.217 duizend). Hiermee is het eigen vermogen van het pensioenfonds lager dan het vereist eigen vermogen.

Uitvoeringskosten

Pensioenbeheer

De in 2018 door het fonds gemaakte kosten, exclusief de vermogensbeheerkosten bedragen € 493 duizend. Deze kosten laten zich als volgt uitsplitsen:

Kosten pensioenbeheer (in duizenden euro's)	2018	2017
Bestuurskosten	84	71
Administratiekosten berekend door derden	109	96
Accountantskosten	20	20
Certificerende actuaris	14	13
Adviserende actuaris	129	83
Overige advisering	108	42
Contributies en bijdragen	10	9
Dwangsommen en boetes	-	-
Overige kosten	19	17
Totaal	493	351

De kosten van 2018 (€ 493 duizend) zijn behoorlijk gestegen ten opzichte van de kosten van 2017 (€ 351 duizend). De stijging van de post overige advisering in 2018 (64) betreft met name eenmalige kosten van zowel de advisering inzake de overgang naar een nieuwe partij fiduciair belegger als de advisering inzake kosten in verband met de overgang naar een nieuwe pensioenuitvoerder. De stijging van de post adviserende actuaris wordt met name veroorzaakt omdat er in 2018 een aantal losse projecten zijn uitgevoerd waaronder de advisering inzake de voorbereiding op de IORP II wetgeving en een onderzoek inzake de ervaringssterfte van het fonds.

De kosten pensioenbeheer in euro per deelnemer bedraagt voor 2018 € 4.740 (2017: € 3.407). Hierbij zijn conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie als deelnemers geteld, de actieve deelnemers, inclusief arbeidsongeschikte deelnemers (4), en de gepensioneerden (100).

Gezien het grote aantal slapers in het fonds vanaf boekjaar 2015 is er tevens een berekening gemaakt van de kosten per deelnemer, inclusief slapers. De kosten per deelnemer, inclusief slapers, voor 2018 bedraagt € 1.031 (2017: € 722). De ontwikkeling van de pensioen en uitvoeringskosten over de afgelopen 5 jaar zijn in de kerncijfers zowel inclusief als exclusief slapers opgenomen.

Uitvoeringskosten vermogensbeheer

De kosten van vermogensbeheer krijgen steeds meer maatschappelijke aandacht. Stichting Pensioenfonds AC Nielsen streeft naar een transparante weergave van de vermogensbeheerkosten.

De kosten van vermogensbeheer kunnen als volgt worden onderverdeeld

(weergegeven in duizenden euro's).

Pensioenuitvoering kosten vermogensbeheer	2018	2017
Beheerskosten	129	134
Performance gerelateerde kosten	-	-
Kosten bewaarloon	19	20
Kosten vermogensadviseurs	112	129
Totaal	260	283
Gemiddeld belegd vermogen	61.239	62.039
Basispunten kosten	42	46

De kosten 2018 liggen op een vergelijkbare niveau ten opzichte van 2017. De verwachting is dat de pensioenuitvoeringskosten inzake vermogensbeheer de komende jaren op een vergelijkbaar niveau zullen blijven.

De kosten voor het vermogensbeheer kunnen niet op zichzelf worden gezien en een eenvoudige kostenratio geeft onvoldoende basis voor de vraag of de kosten passend zijn. Voor die beoordeling moet de relatie worden gelegd tussen kosten, risicoprofiel, rendement en de beleggingsovertuigingen van het fonds.

Transactiekosten

Transactiekosten (in duizenden euro's)	2018	2017
Transactiekosten	11	10
Gemiddeld belegd vermogen	61.239	62.039
Basispunten kosten	2	2

De transactiekosten in 2018 liggen op een vergelijkbare lage niveau als in 2017. De verwachting is dat de ook de transactiekosten de komende jaren op een vergelijkbaar niveau zullen blijven.

Risicoparagraaf

Het in 2017 opnieuw vastgestelde integraal risicomanagementbeleid (IRM) is in de tweede helft van 2018 verder ingevuld met een actualisatie van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA). Het IRM-beleid start met de risicostrategie van het fonds.

Risicostrategie

Een risico is iedere mogelijke gebeurtenis die van invloed is op het realiseren van de missie, visie, strategie en doelstellingen van het fonds. Voor een financiële instelling zoals een pensioenfonds behoort het bewust aangaan en beheersen van financiële risico's tot de kerntaken van het pensioenfonds. Daarnaast heeft het fonds te maken met een groot aantal niet-financiële risico's. IRM is het middel dat zorgt voor optimale aansluiting tussen daadwerkelijke en gewenste blootstelling aan risico's. Het is daarmee tevens een middel bij het behalen van de missie, visie, strategie en doelstellingen en een middel om verantwoording af te leggen over gemaakte keuzes. De missie, visie, strategie van het fonds is beschreven in de ABTN.

Management van risico's draait niet om het uitsluiten van alle mogelijke risico's, maar om het vinden van een balans tussen kansen benutten (bewust risico's nemen) en bewust risico's verminderen, vermijden of overdragen. Hiertoe dient een afweging te worden gemaakt tussen de kosten en de opbrengst van risicobeheersing. De daadwerkelijke blootstelling aan risico dient zoveel mogelijk aan te sluiten op de gewenste blootstelling. De risicostrategie van het fonds is bedoeld om dit te bereiken. De risicostrategie omvat enkele uitgangspunten en randvoorwaarden voor effectief IRM.

Navolgend wordt achtereenvolgens ingegaan op de volgende onderwerpen:

- Governance structuur en AO/IC;
- Integrale benadering;
- Cultuur en risicobewustzijn;
- Compliance.

Tot slot worden – bij wijze van samenvatting – de doelstellingen van IRM beschreven.

Governance structuur en AO/IC

De basis voor effectief IRM van het fonds is een heldere en passende verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Het is van belang dat voor alle risicocategorieën helder is wie verantwoordelijk is, wie toeziet op die verantwoordelijkheid en hoe daarover wordt gerapporteerd. Hiertoe is op basis van het zogenaamde principe van 'Three Lines of Defence' onderscheid gemaakt naar risico-eigenaren (1^e lijn), controlefunctie (2^e lijn) en interne audit (3^e lijn) voor diverse risicogebieden. Hierbij worden tevens de sleutelfuncties risicobeheer, actuariële functie en interne audit beschreven.

Verder is een goede administratieve organisatie en interne controle (AO/IC) een essentiële vereiste voor effectief IRM. Administratieve organisatie omvat onder meer het vaststellen en documenteren van alle processen en procedures binnen de organisatie van het fonds waarbij de controle technische functiescheidingen voldoende in de organisatie zijn ingebouwd. Interne controle betreft het stelsel van maatregelen om ervoor te zorgen dat de processen juist en volledig (conform de beschrijvingen) worden uitgevoerd, zodat (opzettelijke) fouten (bijna altijd) worden voorkomen. Om risico's adequaat te beheersen is een effectief intern controlemechanisme noodzakelijk. Het bestuur acht het van belang dat risicobeheersing is geïntegreerd in de organisatie, dagelijkse uitvoering- en besluitvormingsprocessen en heeft de afgelopen jaren stappen gezet om het IRM raamwerk verder te ontwikkelen. Bijvoorbeeld door de ontwikkeling en documentatie van beleidsdocumenten ten aanzien van specifieke

risicocategorieën, maar ook door het uitvoeren van risico assessments met betrekking tot niet-financiële risico's en de inrichting van een strategisch IRM kader en –proces dat leidt tot een systematische risicoanalyse. De uitkomsten en uitwerking van de risico assessments zijn opgenomen in het separate risicoregister.

Governance structuur en AO/IC betekent ook dat er sprake moet zijn van duidelijke en effectieve rapportagelijnen die passen bij de verantwoordelijkheids- en organisatiestructuur. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor alle risico's waaraan Het fonds is blootgesteld en dient derhalve grip te hebben op de risico's, zowel binnen het fonds als bij de uitbestedingspartners. Het bestuur zit op enige afstand van de uitvoering en in control zijn op afstand kan alleen met de juiste informatie. Het is daarom essentieel dat het bestuur beschikt over tijdige, volledige en betrouwbare informatie om adequaat te kunnen ingrijpen als dat nodig is. In het kader van informatievoorziening wordt de inhoud, vorm, frequentie en tijdstip van rapportages door het bestuur vastgesteld en vastgelegd. Dit betreft ook de informatie vanuit de (uitbestede) uitvoering. Hiertoe worden concrete afspraken met uitbestedingspartners gemaakt en vastgelegd en worden rapportages gevraagd waaruit blijkt hoe afspraken worden nageleefd. Met betrekking tot het 'totaalbeeld' van de verschillende risico's waaraan het fonds wordt blootgesteld speelt de sleutelfunctie risicobeheer een belangrijke coördinerende en overkoepelende rol. De houder van de sleutelfunctie moet derhalve toegang hebben tot alle informatie die noodzakelijk is om de functie te kunnen uitoefenen.

Tot slot wordt opgemerkt dat de governance structuur en interne controlemechanisme proportioneel worden ingericht, rekening houdend met de omvang en interne organisatie van het fonds, alsmede de omvang, de aard, de schaal en de complexiteit van de werkzaamheden.

Integrale benadering

Een andere vereiste voor effectief IRM is dat – zoals de naam zegt – sprake moet zijn van een integrale benadering. Risico's doen zich voor over de volledige breedte van de uitvoering van de kernwerkzaamheden: vanaf het innen van de eerste pensioenpremie, het administreren van de pensioenaanspraken en –rechten, het beleggen van het vermogen tot en met het verrichten van de laatste pensioenuitkering. Anderzijds doen risico's zich voor binnen de verschillende lagen van de organisatie: vanaf het bestuur tot de pensioenadministratie. Een randvoorwaarde voor goed IRM is daarom een integrale benadering.

Integraal betekent hierbij:

- Geïntegreerd in de dagelijkse uitvoering- en besluitvormingsprocessen;
- met betrekking tot de verschillende lagen van de organisatie;
- met het overzicht over het geheel van risico's;
- rekening houdend met de onderlinge samenhang van (sommige) risico's.

Deze integrale benadering is onderdeel van de IRM governance, -proces en –beleid. De integrale risicorapportage is gebaseerd op het totaal van alle geïdentificeerde risico's waarin rekening wordt gehouden met onderlinge samenhang van risico's.

Cultuur en risicobewustzijn

Een andere te benoemen vereiste voor effectief IRM is een open cultuur binnen de organisatie waarin sprake is van risicobewustzijn. Iedereen moet over risico's kunnen praten zonder zich bedreigd te voelen. Het creëren van een open risicocultuur en –bewustzijn begint bij het bestuur ('tone at the top'). Het expliciet maken van de risicohouding voor zowel financiële als niet-financiële risico's draagt daar aan bij. Daarnaast is IRM een standaard item op de agenda van de bestuursvergadering. Het periodiek bespreken van risicorapportages en de periodieke evaluatie van het IRM dragen eveneens bij aan het risicobewustzijn van het bestuur.

Maar het gaat ook om risicobewustzijn bij de uitvoering. Bijvoorbeeld door risico's, controles en de rapportages hierover een vast onderdeel te laten zijn van de afspraken die gelden bij de uitvoering. Het risicomanagement kan pas succesvol zijn als de gehele organisatie – van bestuur tot uitvoering – verantwoordelijkheid neemt voor het beheersen van risico's.

Compliance

In wet- en regelgeving zijn verschillende eisen opgenomen waaraan het risicomanagement moet voldoen. Compliant zijn aan wet- en regelgeving op het gebied van risicomanagement is daarmee ook een belangrijke randvoorwaarde waaraan IRM moet voldoen.

Doelstelling IRM

Het doel van IRM is:

- Inzichtelijk maken in welke mate risico wenselijk/acceptabel is;
- inzicht geven in de verschillende risico's;
- overzicht bieden van de risico's om prioriteiten te kunnen stellen;
- mogelijkheden bieden om te risico's te beheersen tot naar een wenselijk niveau.

Scheiding van verantwoordelijkheden

De basis voor het inrichten van het IRM van het fonds is een heldere en passende verdeling van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Hierbij wordt, gebaseerd op het zogenaamde principe van 'Three Lines of Defence', onderscheid gemaakt naar risico-eigenaren (1^e lijn), controlefunctie (2^e lijn) en interne audit (3^e lijn). Het is wettelijk niet verplicht om de governance van het fonds te baseren op het 'Three Lines of Defence' model. Het is wel de achterliggende gedachte bij de drie sleutelfuncties die wettelijk wel verplicht zijn. Het betreft de sleutelfuncties risicobeheer, actuariel en interne audit. De risicobeheerfunctie en actuariële functie zijn beide onderdeel van de controlefunctie (2^e lijn). De interne audit functie vormt de 3^e lijn. Bij de invulling van de sleutelfuncties is een aantal uitgangspunten van toepassing.

Bestuursverantwoordelijkheid

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor het IRM en verantwoordelijk voor een passende beheersing van alle risico's waarmee het Fonds wordt geconfronteerd. Vanuit die verantwoordelijkheid dient het bestuur zorg te dragen voor de inrichting van de governance organisatie en de sleutelfuncties. Het vervolg van dit hoofdstuk beschrijft dit.

Naast de governance dient het bestuur zorg te dragen voor de inrichting van een IRM-proces dat leidt tot een systematische risicoanalyse. Dit IRM-proces bestaat uit de volgende stappen:

- **Attitude:** hoeveel risico is wenselijk of acceptabel (gebaseerd op de generieke missie, visie, strategie en doelstellingen)?
- **Identificatie:** met welke risico's wordt het pensioenfonds geconfronteerd?
- **Analyse:** hoe groot worden deze risico's ingeschat?
- **Behandeling:** ingeschatte risico afzetten tegen attitude (past het risico binnen de risicohouding), valideren en prioriteren, handelingsopties overwegen (beheersen, overdragen, vermijden of accepteren), formulering van gewenste beheersingsniveau, kosten/baten afweging, concrete acties definiëren ter implementatie van beheersmaatregelen;
- **Evaluatie:** om continue verbetering van het IRM-proces te bereiken is een periodieke (jaarlijkse) evaluatie van de werking van het IRM noodzakelijk. De evaluatie kan worden gezien als de laatste stap van een herhalend proces.

Risico-eigenaar

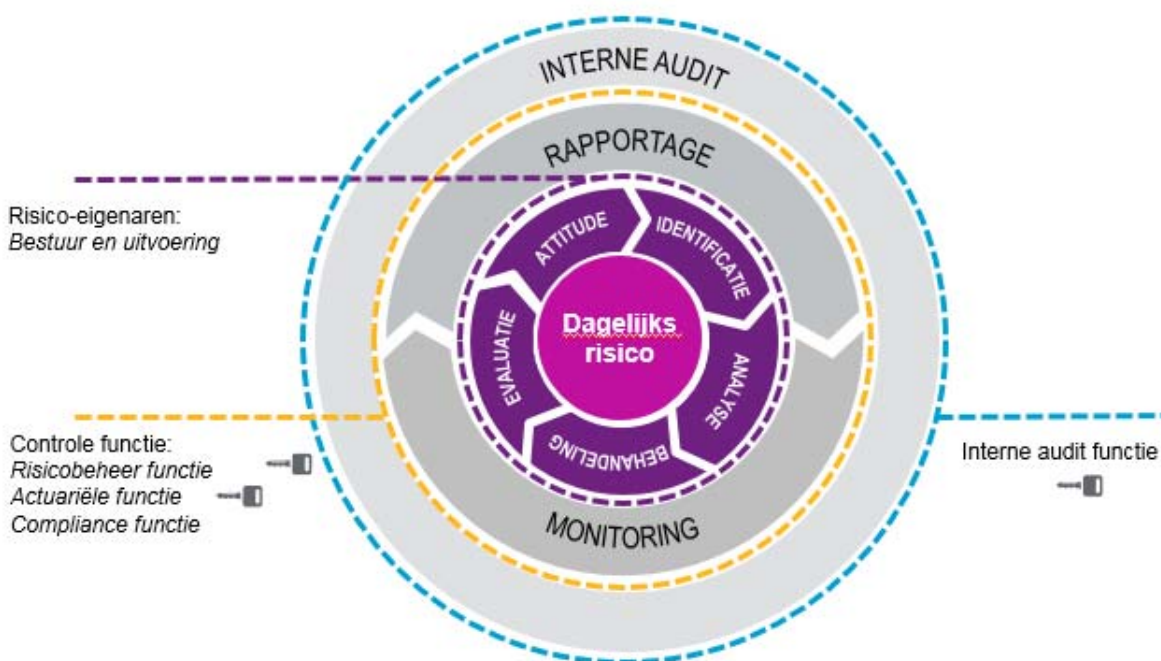
Een risico-eigenaar is een rol of individu verantwoordelijk voor een bepaald risico en de rapportage hierover. De risico-eigenaar is verantwoordelijk voor het beheren en beheersen van alle aspecten van het risico, waaronder de implementatie van de beheersmaatregelen. De risico-eigenaren zijn onderdeel van het bestuur en/of de uitvoering en vormen samen de 1^e lijn.

Controlefunctie

De controlefunctie beoordeelt, monitort, rapporteert over het risicobeheersysteem en heeft een adviserende en initiërende rol met betrekking tot het risicobeheer. Deze verantwoordelijkheid dient gescheiden te zijn van de verantwoordelijkheid van de risico-eigenaar. De sleutelfuncties risicobeheer en actuariële zijn onderdeel van de controlefunctie. Daarnaast worden taken binnen de controlefunctie uitgevoerd door verschillende functies en commissies binnen de organisatie (zoals onder meer de beleggingscommissie en compliance officer). In het vervolg van dit hoofdstuk wordt dit nader uiteengezet. Samen vormen zij de 2^e lijn.

Interne auditfunctie

De interne auditfunctie kan periodiek de adequaatheid en doeltreffendheid van de interne controle evalueren. Deze functie wordt ingevuld door de sleutelfunctiehouder interne audit en vormt de 3^e lijn.

Figuur 1 Het IRM proces en het onderscheid naar verantwoordelijkheden

In onderstaande figuur is de IRM governance structuur van het Fonds schematisch samengevat.

Bestuurlijke eindverantwoordelijkheid					
	Financiële risico's			Niet-financiële risico's	
	Actuariel risico	Beleggingsrisico: Besluitvorming	Beleggingsrisico: Uitvoering beleggingsbeleid	Uitbestede processen (operationeel, IT, kwaliteit, continuïteit, integriteit)	Interne processen / besluitvorming (integriteit, juridisch, operationeel, IT, omgeving, governance)
1. Risico eigenaar	Bestuur				
	- Adviserend actuaris	- Beleggingscommissie	- Vermogensbeheerder	- Administrateur - Vermogensbeheerder	- Bestuur
2. Controle functie	- Actuariële sleutfunctie 		- Beleggingscommissie	- Risicobeheerfunctie uitvoerder	- Compliance Officer - Extern adviseur
		Risicocommissie			
		Sleutfunctiehouder risicobeheer 			
3. Audit	(Externe) audit expert				
	Sleutfunctiehouder interne audit 				
	Intern toezicht (visitatiecommissie)				
	Extern toezicht (DNB)				

De uitgevoerde risicoanalyse heeft aangetoond dat een aantal risico's specifieke aandacht behoeven. Het betreft de volgende risico's:

- IT- risico. Het fonds heeft een concept IT-beleid opgesteld, dat in 2019 definitief zal worden gemaakt en vastgelegd. Vanaf dat moment kan het IT-beleid van uitbestedingspartners worden afgezet tegen eigen strategie en is monitoring op basis van eigen uitgangspunten en criteria mogelijk. Dit sluit goed aan bij de nieuwe pensioenuitvoeringsorganisatie en de nieuwe fiduciair-/vermogensbeheerder die zijn aangesteld per 1 januari respectievelijk 1 mei 2019.
- Governance risico: continuïteit van het bestuur. Ondanks de aanstelling van Raymond van Bijnen als bestuurslid, waarmee het bestuur op volledige sterkte is blijft dit een aandachtspunt. Als in de nabije toekomst een vacature in het bestuur ontstaat, zal overwogen moeten worden om invulling van het bestuur met externe/professionele bestuurders te realiseren.
- Uitbestedingsrisico: continuïteit pensioenadministratie. Met de opzegging van de overeenkomst door Buck per 31 december 2018 diende zich een situatie aan waarin op

korte termijn een nieuwe pensioenuitvoeringsorganisatie (PUO) diende te worden geselecteerd. Daarnaast was een snelle en correcte transitie van Buck naar de nieuwe PUO vereist. Per 31 december was dit risico nog reëel, aangezien weliswaar RiskCo was aangesteld als nieuwe PUO, maar de transitie op dat moment nog gaande was. Uiteindelijk is gebleken dat de transitie goed is verlopen en heeft de eerste betaling van de uitkeringen tijden en juist plaatsgevonden. Het risico is daarmee gemitigeerd.

De genoemde risico's zijn door het bestuur onderkend en zullen waar nodig worden opgevolgd.

Ontwikkelingen risicomanagement

In 2018 is de governance ten aanzien van risicomanagement verder versterkt door de eerste- en tweedelijnswerkzaamheden duidelijker van elkaar te scheiden. Hiertoe is een risicocommissie opgezet. De risicocommissie richt zich volledig op de tweedelijns-werkzaamheden. De commissie bestaat uit twee leden zijden de (externe) risicomanager, de externe compliance officer en een bestuurslid als onafhankelijk voorzitter. De externe leden beschikken over kennis en ervaring op alle risicogebieden die het fonds kent.

In de eerste helft van 2018 is de AVG-wetgeving geïmplementeerd. Hiertoe is een privacybeleid opgesteld en een privacyverklaring opgenomen op de website van het fonds. Met de relevante uitbestedingspartijen zijn verwerkersovereenkomsten afgesloten. Tevens is een privacy officer aangesteld.

De risicocommissie heeft een IRM-jaarplan opgesteld waarin alle activiteiten op het gebied van risicomanagement zijn opgenomen. Dit zal in de loop van 2019 en daarn worden uitgevoerd.

Tenslotte zijn in de loop van 2018 voorbereidingen getroffen voor de implementatie van IORP II-wetgeving. Dit is een Europese pensioenfondsenrichtlijn op het gebied van governance, risicobeheersing, rapportage, uitbesteding, beloningsbeleid en communicatie. De richtlijn is omgezet in lokale wetgeving. Het fonds heeft in dit kader de vereiste sleutelfuncties (functionarissen die eindverantwoordelijk zijn voor de uitoefening van taken op het gebied van risicobeheer, actuariaat en interne audit) ingevuld en in vervolg daarop de benodigde fondsdocumenten hierop aangepast. Bij de implementatie van deze wetgeving is ervoor gekozen om het bestaande 'three lines of defense'-model te handhaven. Dit is per 13 januari 2019 van kracht geworden. De sleutelfunctiehouders zullen uiterlijk op 1 september 2020 worden benoemd, na toetsing door DNB. Tenslotte is het uitbestedingsbeleid geactualiseerd en het beloningsbeleid opgesteld. Beide beleidsdocumenten zijn eind 2018 vastgesteld.

Pensioenwet

Met het oog op de wijziging van de status van het fonds per 1 januari 2015 is het pensioenreglement gewijzigd. De belangrijkste aanpassingen in het pensioenreglement betreffen:

- Geen deelnemers meer en geen opbouw van pensioenaanspraken;
- Onderscheid in gewezen deelnemers: gewezen deelnemers die nog een dienstverband hebben met de werkgever en gewezen deelnemers die geen dienstverband met de werkgever meer hebben;
- Er worden alleen uitvoeringskosten aan de werkgever in rekening gebracht.

Uitvoeringsovereenkomst

De uitvoeringsovereenkomst is in 2015 vernieuwd en ondertekend door de werkgever. Dit naar aanleiding van de nieuwe status van het fonds en het nFTK. In de uitvoeringsovereenkomst is onder andere bepaald dat de werkgever een bijstortverplichting heeft indien op basis van de regels van het nFTK blijkt dat als het fonds niet meer tijdig kan herstellen en genoodzaakt is een korting uit te voeren. Tevens is bepaald dat de werkgever de uitvoeringskosten van het fonds zal financieren. De uitvoeringsovereenkomst is ingegaan op 1 januari 2015 en heeft een looptijd van onbepaalde tijd met een opzegtermijn van 6 maanden die ingaat op 1 juli van enig jaar.

Toeslag slapersrechten en ingegane pensioenen

De pensioenregeling die door het fonds wordt uitgevoerd kent een voorwaardelijk toeslagbeleid. Het bestuur stelt jaarlijks vast of en in hoeverre een toeslag kan worden verleend. Basis voor dit besluit vormt het beleidskader zoals verwoord in de notitie toeslagbeleid, de financiële gesteldheid van het fonds en het advies van de adviserend actuaaris.

Per 1 januari 2018 zijn de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenaanspraken van gewezen deelnemers niet verhoogd.

Gegeven de financiële situatie van het fonds zijn de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenaanspraken ook per 1 januari 2019 niet verhoogd.

Visitatiecommissie

In het kader van intern toezicht is eind 2013 besloten een visitatiecommissie te benoemen. Met ingang van het verslagjaar 2017 is een nieuwe visitatiecommissie benoemd voor drie jaar. De visitatie vindt jaarlijks plaats. Er is een samenvatting van het verslag opgenomen in dit jaarverslag.

Het rapport van de visitatiecommissie is opgenomen op pagina 43.

Wet versterking bestuur

Vanwege de Wet versterking bestuur pensioenfondsen, die in augustus 2013 in werking trad, heeft voorafgaand aan het verslagjaar besluitvorming plaatsgevonden over het bestuursmodel. Eind december 2013 heeft het bestuur besloten te kiezen voor het paritair bestuursmodel waarin 2 deelnemers zitting hebben namens de werkgever, 1 namens de werknemers en 1 namens de pensioengerechtigden.

Een bestuurslid vormt samen met de voorzitter het Dagelijks Bestuur dat verantwoording aflegt aan het bestuur van het fonds. Er is een reglement Dagelijks Bestuur opgesteld waarin o.a. de taken en verantwoordelijkheden zijn opgenomen.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit 3 leden (1 lid namens de werkgever, 1 lid namens de werknemers en 1 lid namens de pensioengerechtigden). De positie namens de werknemers is vacant.

Het Intern Toezicht is ingevuld door de aanstelling van een visitatiecommissie. Er is een reglement Intern Toezicht vastgesteld.

In 2015 heeft het fonds het reglement aangepast aan het besluit van de werkgever om de pensioenregeling per 1 januari 2015 niet meer door het fonds maar door Stichting Pensioenfonds VNU uit te laten voeren.

Gebeurtenissen in 2018 en vooruitblik 2^e helft 2019

Toekomstbestendigheid en toekomstscenario's

De strategische verkenning die in 2014 is gestart en eind 2016 vooralsnog is afgerond, en het besluit om voorlopig verder te gaan als gesloten fonds, is voor het bestuur aanleiding geweest om direct een aantal zaken op te pakken die met het oog op de strategische verkenning werden aangehouden. Een belangrijk onderwerp was het risicomanagementbeleid dat in 2017 verder is geformaliseerd en het daarbij behorende risicomanagementproces is ingevuld. Dit is in 2018 verder ontwikkeld – ook met het oog op de implementatie van IORP II – en heeft geresulteerd in een geactualiseerd integraal risicomanagementproces, waarbij naast een nadere invulling van de systematische integriteitsrisicoanalyse de uitwerking van IORP II is opgenomen.

Het in 2017 geactualiseerde communicatiebeleidsplan is in 2018 deels uitgevoerd. Verdere uitvoering vindt in de daarop volgende jaren plaats. De website van het fonds - die eind 2017 is gelanceerd – speelt daarin een belangrijke rol. In 2019 zal worden onderzocht op welke wijze de website kan worden gebruikt voor meer communicatieuitingen en de dialoog met de deelnemer.

De toekomstbestendigheid van het fonds die in 2017 verder is onderzocht door de strategische risico's en het verandervermogen in kaart te brengen stond in 2018 op de agenda van het bestuur. Specifieke aandacht is besteed aan een aantal kwetsbaarheden die het fonds kent: de financiële positie, kosten en governance (bemensing fondsorganen).

In de zomer van 2018 werd het bestuur geconfronteerd met de opzegging van de overeenkomst voor uitvoering van de pensioenadministratie door Buck (Conduent) per 31 december 2018. Dit betekende dat het bestuur binnen een korte tijd een nieuwe pensioenuitvoeringsorganisatie moest vinden. Een intensief selectietraject heeft er uiteindelijk toe geleid dat RiskCo per 1 januari 2019 is aangesteld als pensioenuitvoeringsorganisatie voor het fonds. De transitie van Buck naar RiskCo is soepel verlopen.

In het najaar van 2018 is eveneens gestart met het selectietraject van een nieuwe fiduciair-/vermogensbeheerder. Onder begeleiding van een externe partij is dit traject uitgevoerd. In het eerste kwartaal van 2019 is a.s.r. Vermogensbeheer (ASR) als eerste keus uit het selectietraject naar voren gekomen. ASR is aangesteld als fiduciair-/vermogensbeheerder per 1 mei 2019.

Per 1 januari 2019 heeft het bestuur Ewout Schotanus van Sprenkels & Verschuren aangesteld als extern adviseur/voorzitter van de beleggingscommissie van het fonds. Ewout volgt daarmee Theo Jeurissen op, die langere tijd als extern adviseur van de beleggingscommissie aan het fonds verbonden was en gedurende 2018 eveneens de voorzittersrol van deze commissie vervulde. De beleggingscommissie heeft een road map opgesteld met alle activiteiten die in 2019 zullen worden uitgevoerd, waaronder de herijking van de investment beliefs, invulling van het maatschappelijk verantwoord beleggen beleid en behandeling van investment cases.

Tenslotte zal in 2019 de verdere implementatie van IORP II worden uitgevoerd. Hiertoe is in april 2019 een risicocommissie in het leven geroepen. In deze commissie zitten de (toekomstige) sleutelfunctiehouder risicobeheer, de risicomanager en de compliance manager. Aan de hand van een risicojaarsplan zal deze commissie verschillende activiteiten gaan uitvoeren.

Besluit inzake toeslagverlening per 01-01-2019

Gegeven de financiële situatie van het fonds is in december 2018 het besluit genomen om de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenaanspraken per 1 januari 2019 niet te verhogen.

Diemen, 21 juni 2019

B. de Vos

P. Bonewit

W. Mensing

R. van Bijnen

4. VERSLAG VERANTWOORDINGSORGAAN

A. Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen en Verantwoordingsorgaan

Het Verantwoordingsorgaan van de Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V. is in 2009 ingesteld. Het VO richt zich op de belangen van alle deelnemers aan de pensioenregeling van de Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V.

[\(De actieve medewerkers van A.C. Nielsen Nederland zijn voor wat betreft de op te bouwen rechten per 2015 overgegaan naar het fonds van VNU.\)](#)

De taakstelling van het VO is vastgelegd in het reglement VO. In het Verantwoordingsorgaan (hierna te noemen VO) hebben vertegenwoordigers zitting namens werkgever, werknemers en de pensioengerechtigden. Het VO is als volgt samengesteld:

1. Namens de werkgever Marc Deij, sinds juli 2017 (Marc is meer dan 10 jaar bestuurslid geweest); Marc vervult tevens de secretaris functie.
2. Namens de pensioengerechtigden Wiebe Schukken; per 2018 herbenoemd voor 4 jaar, Wiebe vervult de functie van voorzitter VO.
3. Namens werknemers (vacature); zeer gewenste invulling: vrouw, jonger dan 40 jaar. - Gideon Meijer (vanaf 2014), is afgetreden wegens beëindiging van zijn dienstverband per eind 2017.

B. Overleg met het Bestuur; informatieverstrekking

Het bespreken en opvolgen van actiepunten van het VO met het bestuur, vindt planmatig plaats aan de hand van een jaarkalender. In 2018 hebben 3 vergaderingen met het verantwoordingsorgaan (VO) plaatsgevonden (22 maart, 28 mei en 19 november).

[Het bestuur heeft in vervolg op de strategische verkenning over mogelijke uitbestedingsalternatieven, uitgebreid het besluit van de werkgever toegelicht, tot \(voorlopige\) continuering van de huidige situatie als gesloten fonds.](#) De uitvoeringsovereenkomst, met bijstortingsverplichting van de werkgever, is nog steeds geldig.

Zaken die verder zijn besproken betreffen o.a. de financiële positie van het fonds, het jaarwerk 2017, de risicohouding, de ALM-studie, de haalbaarheidstoets. Ook de strategische risico's en het verandervermogen van het fonds in het kader van de toekomst-bestendigheid, het uitbestedingsbeleid en onderzoek DBN inzake integriteitsrisico's zijn aan de orde geweest.

Voorts is aandacht besteed aan invulling van de vacante positie 'bestuurslid namens de werknemers' en aan de selectietrajecten van nieuwe pensioenuitvoeringsorganisatie en van fiduciair-/ vermogensbeheerder en aan de communicatie.

[Met instemming is kennisgenomen van maatregelen van het bestuur om de kosten van controle, advies en beleggingen \(verder\) te verlagen en de overgang van de pensioenuitvoering en het vermogensbeheer naar nieuwe partners.](#)

Het VO is akkoord gegaan met keuze van het Intern Toezicht en herbenoeming visitatiecommissie voor 2019. Op 22 maart 2019 is kennisgenomen van hun belangrijkste bevindingen en aanbevelingen.

Het concept Jaarverslag 2018 is op 25 april 2019 ter beschikking gesteld. Op 23 mei 2019 heeft het VO van het Dagelijks Bestuur antwoorden gekregen op de door hen gestelde vragen over het Jaarverslag en over diverse achtergronden.

De verklaringen van de certificerend accountant en van de actuaris zullen worden opgenomen in het definitieve jaarverslag dat naar de Nederlandsche Bank zal worden gestuurd. Het VO ontvangt hiervan een kopie per eind juni 2019.

C. Bevindingen en conclusies

Het oordeel van het VO over 2018 heeft zich met name gericht op het nagaan van de gevolgde procedures met betrekking tot het herstelplan, alsmede de wettelijk verplichte documenten zoals het jaarverslag. Gezien de financiële positie van het Pensioenfonds is in 2018, net als in voorgaande jaren t/m 2017, niet tot indexatie overgegaan.

Over de communicatie vanuit het Bestuur naar de relevante groepen is geconstateerd dat deze voldoende is uitgevoerd t.a.v. reguliere activiteiten. Met instemming is kennisgenomen, en gebruik gemaakt, van de website van het Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V., die eind 2017 is beschikbaar gekomen.

Actieve medewerkers, zijn zowel aangesloten bij Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V. als bij het VNU-fonds. Er wordt gestreefd naar harmonisatie van uitvoering en timing van communicatie m.b.t. beide fondsen.

De versterking van het bestuur in 2014 met een extern bestuurder, met ervaring in transitie van pensioenfonds die tevens extra deskundige capaciteit inbrengt, is van buitengewoon belang. Dit is des te meer belangrijk geworden omdat de werknemersvertegenwoordiger in het Bestuur, Marc Deij, in 2017 is afgetreden, en de werkgeversvertegenwoordiger, en tevens voorzitter, Eric Harmsen per februari 2018 is teruggetreden. Bob de Vos treedt voorlopig op als interim-voorzitter.

De werkgever heeft een nieuw bestuurslid voorgedragen: Raymond van Bijnen. Deze heeft succesvol een opleidingstraject afgerond. DNB is (in april 2019) akkoord gegaan met zijn benoeming.

Het Bestuur heeft n.a.v. de bestuursmutaties, de 'deskundigheidsmatrix', in de loop van 2018 vervangen door een 'geschiktheidsmatrix'.

Alle verstrekte informatie sluit aan bij de principes van Pension Fund Governance, zoals opgenomen in de Pensioenwet.

Het VO heeft geen ongeregeligheden kunnen vaststellen over het gevoerde beleid van het Bestuur over het jaar 2018.

Namens het Verantwoordingsorgaan,
Diemen, 23 mei 2019,

Marc Deij, namens werkgever,
Wiebe Schukken, namens pensioengerechtigden.

Reactie van het bestuur

Het bestuur is het verantwoordingsorgaan erkentelijk voor haar oordeel over het beleid dat in het afgelopen jaar door het bestuur is uitgevoerd.

Het belang van het oordeel van het verantwoordingsorgaan is evident. Teneinde tot een oordeel te kunnen komen is het noodzakelijk dat het verantwoordingsorgaan goed en tijdig wordt geïnformeerd over de ontwikkelingen van het fonds. Het bestuur is van mening dat hierin wordt voorzien, onder andere door de periodieke vergaderingen van het dagelijks bestuur met het verantwoordingsorgaan en tussentijdse informatievoorziening over belangrijke ontwikkelingen.

In het kader van governance is het bestuur van mening dat invulling van de vacature binnen het verantwoordingsorgaan, die reeds eind 2017 is ontstaan in de vertegenwoordiging van de werknemers, gewenst is. De Groepsondernemingsraad zal nogmaals verzocht worden om na te gaan of er kandidaten voor deze vacature zijn.

Het bestuur sluit zich aan bij de constatering van het verantwoordingsorgaan dat de eind 2017 gelanceerde website van het pensioenfonds een belangrijke rol speelt in de communicatie richting relevante groepen.

Wederom is gebleken dat de constructieve wijze waarop het verantwoordingsorgaan zich opstelt gecombineerd met een kritische blik een toegevoegde waarde heeft. Het oordeel van het verantwoordingsorgaan wordt meegenomen in het besluitvormingsproces.

5. VERSLAG VISITATIECOMMISSIE

1 Werkwijze visitatie 2018.

De visitatiecommissie bestaat uit drie leden, de heren, P.D. Eenshuistra, voorzitter, Q.G. Ligtenstein en R.Verjans. De leden van de VC bevestigen dat zij onafhankelijk zijn en op geen enkele andere wijze zijn betrokken bij het functioneren van het pensioenfonds.

Naast de bij Wet gegeven taken heeft de VC de visitatie 2018 uitgevoerd aan de hand van een aantal thema's:

- a. toekomst van het pensioenfonds;
- b. governance;
- c. beleggingen;
- d. risicomangement;
- e. compliance.

Bovendien heeft de VC aandacht besteed aan de algemene gang van zaken bij het pensioenfonds en de belangrijkste beleidsdossiers, waaronder de opvolging van het SIRA onderzoek van de DNB.

Voorts heeft de VC gekeken naar de evenwichtige belangenafweging door het bestuur, waarbij in het bijzonder is gelet op de wijze waarop het bestuur de evenwichtige belangenafweging waarborgt.

De VC is het bestuur erkentelijk voor de openheid waarmee de VC haar werk heeft kunnen doen. Alle relevante documenten en correspondentie die voor de vorming van een oordeel nodig zijn, zijn ter beschikking gesteld. Het bestuur heeft aangegeven dat er geen relevante gegevens achterwege zijn gebleven.

1.1 Bevindingen en aanbevelingen.

De VC heeft kennis genomen van de wijze waarop het bestuur de aanbevelingen en bevindingen 2017 geheel of ten dele heeft opgevolgd en stelt vast dat door het bestuur in voldoende mate aandacht is besteed aan de rapportage van de VC over 2017.

2. Toekomst van het pensioenfonds.

De toekomst van het pensioenfonds vraagt van het bestuur voortdurend de aandacht. De VC heeft vastgesteld dat dit thema met grote regelmaat terugkeert op de bestuurstafel. Belangrijke onderwerpen hierbij zijn de ontwikkeling van de kapitaaldeckingsgraad, de hiermee samenhangende (on)mogelijkheden van een overname van het fonds en de bereidheid van de werkgever om de op grond van de uitvoeringsovereenkomst de uitvoeringskosten te blijven financieren.

De VC heeft er begrip voor dat het bestuur voor een pragmatische benadering kiest en dat het fonds derhalve gegeven de omstandigheden voorshands blijft voort bestaan.

Uit het gesprek met het VO heeft de VC begrepen dat het VO de opvatting van het bestuur in deze steunt.

2.1 De VC geeft het bestuur in overweging om te bezien of het nuttig zou kunnen zijn om te onderzoeken of de financiering van de uitvoeringskosten over een reeks van jaren mogelijk zou opwegen tegen affinanciering van het fonds bij een overname.

3. Governance.

Met de benoeming in het bestuur van de heer Van Bijnen en de heer De Vos als interim voorzitter is het bestuur weer op volledige sterkte. Voorts is met de benoeming van een externe voorzitter van de beleggingscommissie een adequate versterking aangebracht in deze commissie. Ook heeft het bestuur een nieuwe compliance officer aangesteld (zie paragraaf 6 van dit rapport).

De VC heeft kennis genomen van de uitkomsten van het SIRA onderzoek van de DNB en de opvolging die het bestuur heeft gegeven aan de aanbevelingen uit dit onderzoek.

Er is door de adviseur van het bestuur een uitgebreid actieplan opgesteld waarvan de uitvoering door het bestuur ter hand is genomen en verdere aandacht zal krijgen in het verslagjaar 2019.

De VC heeft vastgesteld dat de uitkomsten van het SIRA onderzoek veel tijd vergt van het bestuur.

Het bestuur heeft de voorbereiding op IORP II voortvarend ter hand genomen en de vereiste sleutelfuncties worden enerzijds ondergebracht binnen het bestuur, te weten de risicobeheersing en de audit functie en anderzijds wordt de actuariële functie extern belegd.

De VC heeft kennis genomen van de opzegging van het contract met Conduent voor de uitvoering van de pensioenadministratie per 31 december 2018.

Dit had tot gevolg dat op zeer korte termijn een nieuwe partij moest worden gevonden om hierin te voorzien.

Het bestuur heeft de VC op de hoogte gesteld van het besluit om de overeenkomst met BOX Consultants voor het fiduciair beheer op te zeggen.

De doorslaggevende aanleiding hiervoor was de negatieve wijze waarop BOX in de berichtgeving in de media terecht was gekomen.

Volgens het bestuur heeft het pensioenfonds geen financieel nadeel ondervonden van de mogelijke misstanden die bij BOX zouden hebben plaatsgevonden.

Uit de gevoerde gesprekken alsmede uit de fondsdocumenten en notulen van de bestuursvergaderingen heeft de VC vastgesteld dat het bestuur in haar besluitvorming op verantwoorde wijze de evenwichtige belangenafweging in haar besluitvormingsproces heeft betrokken.

En met regelmaat is door het bestuur met de deelnemers en overige betrokkenen bij het fonds over de belangrijke thema's gecommuniceerd.

3.1 De VC geeft het bestuur in overweging om de punten uit het actieplan op basis van het SIRA onderzoek kritisch te bezien op prioriteiten en stapsgewijs de uitvoering ter hand te nemen.

3.2 De VC beveelt aan om de wijze waarop de sleutelfuncties zijn/worden ingevuld na enige tijd te evalueren om te bezien of hiermee IORP II effectief voor het fonds werkt.

4. Beleggingen

Het beleggingsbeleid is vorm gegeven in een jaarlijks opgesteld beleggingsplan.

De doelstelling van het beleggingsbeleid is feitelijk niet opgenomen in het plan. Wij adviseren dit meer expliciet vast te leggen in het plan waarbij specifiek aandacht gegeven zou kunnen worden aan welke toekomstvisie voor het beleid bestaat met betrekking tot de situatie van een gesloten fonds.

De VC constateert dat een belangrijk uitgangspunt voor het bestuur is, dat passief wordt belegd tenzij de overtuiging bestaat dat actief beleggen extra rendement op lange termijn kan opleveren.

Voorts wordt gestreefd naar verantwoord beleggen om daarmee het risicoprofiel positief te beïnvloeden.

Wij constateren dat de diversificatie in de portefeuille onveranderd hoog is. Dit brengt risico's met zich die wellicht niet behoren bij het feit dat het hier een gesloten fonds betreft. Mede door het gevoerde renteafdekkingsbeleid leidt dit op basis van de S-formule tot een vereist eigen vermogen van 24%, hetgeen voor dit fonds aan de hoge kant lijkt.

De grote diversiteit in beleggingscategoriën vertaalt zich bovendien in relatief hoge kosten voor de uitvoering, in orde van grootte van meer dan veertig basispunten

Begin 2019 zijn de onderhandelingen met een nieuwe beheerder afgerond. Tevens is besloten om de custodian te vervangen, daar de huidige niet aan de vereiste controle en rapportage vereisten kon voldoen. Met de nieuwe custodian zijn inmiddels afspraken gemaakt.

De VC heeft vastgesteld, dat beide trajecten op een zorgvuldige wijze, met oog voor de hiermede samenhangende risico's, hebben plaatsgevonden.

4.1 De VC geeft het bestuur in overweging om de complexiteit en het risico van de portefeuille te verlagen.

5. Risicomanagement

Ten aanzien van het risicomanagement binnen het fonds is vorig jaar door de VC vastgesteld dat met de gehanteerde risicorapportages, welke ieder kwartaal worden opgesteld door de externe risicomanager en die in het bestuur worden besproken, een goede stap was gezet.

In aanvulling hierop heeft de VC aanbevolen om explicieter aandacht te besteden aan niet-financiële risico's en om het risicobewustzijn (risicobewuste cultuur) binnen het fonds vast te houden en in dat kader onder meer de praktijk van integrale bespreking van de risicorapportages in het bestuur voort te zetten, alsmede goede opvolging te geven aan de geïdentificeerde acties zoals opgenomen in de actielijst bij de risicorapportages.

De VC constateert dat ook in 2018 de nodige aandacht is uitgegaan naar het risicomanagement van het fonds. Zo is onder meer een integraal beleidsdocument IRM vastgesteld (waarin ook aandacht is voor niet financiële risico's). Voorts hebben het bestuur en de compliance officer de VC op de hoogte gebracht van het voornemen om na het 1e kwartaal van 2019 een risk committee in te richten waarin onder meer bestuursleden en de risicomanager zullen participeren.

6. Compliance

Ten aanzien van compliance heeft het bestuur eind 2017 een nieuwe, externe compliance officer(CO) aangesteld (de heer G.J. Mersch van GBA Accountants). Niet lang daarna is DNB een onderzoek gestart naar de beheersing van integriteitsrisico's binnen het fonds.

Zowel de CO als het bestuur hebben aangegeven dat er een verbeteringslag heeft plaatsgevonden. Zo zijn de taken van de CO uitgebreid, is de SIRA specifieker gemaakt en is er meer aandacht voor awareness (bijv. omtrent de procedures). De VC ziet dit als noodzakelijke verbeteringen.

De naleving van wet- en regelgeving valt niet binnen de scope van compliance. Naar de VC begrijpt is de bedoeling dat het nieuwe risk committee dit onderwerp "meeneemt".

Verder begrijpt de VC dat er in 2019 meer aandacht zal (moeten) worden besteed aan integriteitsrisico's bij partijen aan wie wordt uitbesteed. De VC begrijpt uit mededelingen van het bestuur en de compliance officer dat in 2018 geen belangrijke incidenten op het gebied van compliance hebben plaatsgevonden, met uitzondering van het al eerder genoemde fraudegeval bij een externe partij.

6.1 De VC beveelt aan om het onderwerp naleving van wet- en regelgeving goed te beleggen en hier voldoende aandacht aan te besteden .

6.2 De VC onderschrijft het belang van het integriteitsrisico's bij uitbestedingspartners en beveelt aan het in kaart brengen van deze risico's met voorrang uit te voeren.

Mei 2019

Reactie van het bestuur

Het bestuur bedankt de visitatiecommissie voor de uitgevoerde visitatie. Het bestuur kan zich vinden in de gedane aanbevelingen; deze (zullen) worden uitgevoerd, waar mogelijk.

De toekomst van het pensioenfonds is een belangrijk aandachtspunt van het bestuur. Er vindt periodiek overleg plaats met de werkgever over de toekomstscenario's. Het bestuur heeft de werkgever te kennen gegeven de pensioenaanspraken en -rechten uiteindelijk bij een derde partij te willen onderbrengen, als de (financiële) situatie van het pensioenfonds daarvoor toereikend is. Dat is momenteel niet het geval. Onderzoek of financiering van de uitvoeringskosten – die door de werkgever worden betaald – tegen affinanciering van het pensioenfonds bij overname, wordt in het overleg met de werkgever meegenomen.

Wat betreft de uitvoering van het actieplan naar aanleiding van het SIRA-onderzoek is reeds een prioritering aangebracht. Bij de uitvoering die al enige tijd plaatsvindt, zijn de belangrijkste punten reeds gerealiseerd of worden nu uitgewerkt. De inmiddels geïnstalleerde risicocommissie ziet er op toe dat het bestuur middels prioriteitsstelling de overige actiepunten uitvoert.

De implementatie van IORP II binnen het pensioenfonds krijgt zijn beslag. De sleutelfunctiehouders worden in de loop van 2019 aangesteld. In het plan van aanpak implementatie IORP II is de evaluatie van de effectiviteit van IORP II opgenomen.

Nadat in de eerste helft van 2019 een nieuwe fiduciair-/vermogensbeheerder is aangesleed, is de beleggingscommissie gestart met een herijking van de beleggingsbeginselen en het nader invullen van het MVB-beleid. Tevens wordt onderzocht hoe de beleggingsportefeuille op een efficiëntere wijze kan worden ingericht waarbij focus op de mate van diversificatie en risico ligt.

Met de installatie van een risicocommissie - waarin naast de sleutelfunctiehouder risicobeheer tevens de risicomanager en compliance officer van het fonds zitting hebben – zullen o.a. de integriteitsrisico's bij uitbestedingspartijen aandacht krijgen. Dit valt samen met de aanstelling van twee nieuwe uitbestedingspartners: a.s.r. Vermogenbeheer B.V. als de fiduciair-/vermogensbeheerder en RiskCo Administrations B.V. als nieuwe pensioenuitvoeringsorganisatie.

6. JAARREKENING 2018

Balans

Staat van baten en lasten

Kasstroomoverzicht

Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

Balans

(bedragen in duizenden € na bestemming van het saldo van baten en lasten)

		31-12-2018	31-12-2017
ACTIVA			
Beleggingen voor risico pensioenfondsen			
Vastgoed	(4)	3.801	3.965
Aandelen	(5)	22.738	26.131
Vastrentende waarden	(6)	32.192	32.776
Overige beleggingen	(7)	247	238
Derivaten	(8)	-	20
		58.978	63.130
Vorderingen en overlopende activa	(9)		
Vorderingen en overlopende activa		36	-
		36	-
Liquide middelen		269	108
		59.283	63.238
PASSIVA			
Reserves	(10)		
Algemene reserve		491	3.217
		491	3.217
Technische voorzieningen	(11)		
Voorziening pensioenverplichtingen (VPV) voor risico van het pensioenfonds		58.596	59.734
		58.596	59.734
Kortlopende schulden			
Derivaten	(8)	8	-
Overige schulden	(12)	188	287
		196	287
		59.283	63.238

Staat van baten en lasten

(bedragen in duizenden €)		2018	2017
Baten			
Bijdrage van werkgever en werknemers	(13)	436	295
Beleggingsresultaten risico pensioenfonds	(14)		
Directe beleggingsopbrengsten		1.165	1.130
Indirecte beleggingsopbrengsten		-3.016	2.431
Kosten vermogensbeheer		<u>-142</u>	<u>-143</u>
		-1.993	3.418
		<u>-1.557</u>	<u>3.713</u>
Lasten			
Pensioenuitkeringen	(15)	-1.421	-1.411
Pensioenuitvoeringskosten	(16)	-493	-351
Saldo overdracht van rechten	(17)	-393	-
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds	(18)		
Pensioenopbouw		-	-
Sterfte		672	64
Rentetoevoeging		151	133
Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten		1.473	1.465
Wijziging marktrente		-2.445	848
Wijziging door overdracht van rechten		431	-
Wijziging grondslagen		856	-
Overige mutaties		<u>-</u>	<u>-26</u>
		1.138	2.484
		<u>-1.169</u>	<u>722</u>
Saldo van baten en lasten		-2.726	4.435
Bestemming saldo:			
Afgeboekt van respectievelijk bijgeboekt bij de algemene reserve		-2.726	4.435

Kasstroomoverzicht

(bedragen in duizenden €)

	2018	2017
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premies	295	382
Betaalde pensioenuitkeringen	-1.424	-1.410
Ontvangen/ betaald i.v.m. overdracht van rechten	-393	-
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-502	-344
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	<u>-2.024</u>	<u>-1.372</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	3.172	3.013
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	1.208	1.129
Aankopen beleggingen	-2.670	-2.549
Betaalde kosten van vermogensbeheer	<u>-120</u>	<u>-141</u>
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	<u>1.590</u>	<u>1.452</u>
Mutatie liquide middelen	<u>-434</u>	<u>80</u>
Het verloop van de liquide middelen is als volgt:		
Stand per 1 januari	846	766
Mutatie liquide middelen	<u>-434</u>	<u>80</u>
Stand per 31 december	<u>412</u>	<u>846</u>
Liquide middelen/ deposito's in vastrentende waarde	143	738
Liquide middelen rekening courant	<u>269</u>	<u>108</u>
Stand per 31 december	<u>412</u>	<u>846</u>

Toelichting op de balans en staat van baten en lasten

1. Algemene toelichting

1.1 Activiteiten

De Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V. is op 16 maart 1962 opgericht. Het adres van de Stichting is Diemerhof 2 te Diemen, statutair gevestigd in Amsterdam. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41199839. De stichting heeft als doel de gezins- en sociale belangen van de deelnemers zoveel mogelijk te behartigen, met name door voor iedere deelnemer en/of zijn nabestaanden pensioen te garanderen en te doen uitkeren, een en ander in de gevallen op de wijze en onder de voorwaarden nader te regelen in het pensioenreglement en met inachtneming van de bepalingen in de statuten.

1.2 Toelichting op het kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd. Hierbij worden alle ontvangsten en uitgaven als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

2. Grondslagen voor waardering van activa en passiva

2.1 Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in euro's. De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610.

De beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Het bestuur van Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V. heeft de jaarrekening 2018 vastgesteld in de vergadering van 21 juni 2019.

2.2 Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van vorig jaar.

2.2.1 Schattingswijzigingen

In 2018 hebben zich de volgende schattingswijzigingen voorgedaan, welke betrekking hebben op de bepaling van de waarde van de voorziening pensioenverplichting:

- Overlevingstafels; Overgang naar Prognosetafel AG 2018 met startjaar 2019.
- Ervaringssterfte; Overgang van de ervaringssterfte gebaseerd op het Willis Towers Watson ervaringssterfmodel 2016 naar de ervaringssterfte gebaseerd op het Willis Towers Watson ervaringssterfmodel 2018.

De overgang van de overlevingstafels heeft ultimo 2018 een negatief effect gehad op de voorziening van circa 585 duizend euro. De overgang van de ervaringssterfte heeft een negatief effect gehad van circa 271 duizend euro.

2.3 Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

2.4 Opname van een actief, verplichting, bate of last

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen het pensioenfonds toebehoren en de waarde van deze voordelen betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum.

2.5 Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

2.6 Vreemde valuta

Functionele valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds.

Transacties, vorderingen en schulden

Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

2.7 Beleggingen voor risico pensioenfondsen

Algemeen

Het grootste deel van de portefeuille betreft beleggingen in beleggingsfondsen.

Behalve beleggingsfondsen zijn er ook obligaties die rechtstreeks gehouden worden en een frequente beursnotering kennen. Dit betreft circa 29% (2017; 30%) van de portefeuille. Allen worden gewaardeerd tegen marktwaarde, dat wil zeggen tegen de beurskoers en andere marktnoteringen op balansdatum. De aankoopkosten van beleggingen worden verwerkt als onderdeel van de verkrijgingsprijs en worden als gevolg van de waardering op actuele waarde verwerkt. De verkoopkosten van de beleggingen worden in mindering gebracht op de verkoopopbrengst, als onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten.

Vastgoedbeleggingen

Voor beursgenoteerde indirecte vastgoedbeleggingen is de marktwaarde de per balansdatum geldende beurskoers. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde vastgoedbeleggingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van de niet-beursgenoteerde vastgoedbelegging per balansdatum.

Aandelen

Aandelen en participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

De marktwaarde van niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsinstellingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum.

De marktwaarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsinstellingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum.

De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Overige beleggingen

Overige beleggingen, zijnde hedge funds en commodities, worden gewaardeerd op basis van de waarde van de participaties in deze beleggingsfondsen.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen.

Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Classificatie beleggingsfondsen

Indien er sprake is van beleggingen in beleggingsfondsen worden deze beleggingsfondsen onder de beleggingen waar mogelijk geclassificeerd onder de rubriek waarin beoogd wordt te beleggen. Indien de classificatie onduidelijk is worden deze geclassificeerd onder de overige beleggingen.

2.8 Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

Vorderingen en overlopende activa worden onderscheiden van vorderingen in verband met beleggingstransacties conform RJ 610.208. Conform RJ 610.208 mogen overige vorderingen en schulden inzake vastgoedbeleggingen, aandelen en vastrentende waarden betreffende te vorderen respectievelijk te betalen posities of tijdelijke banksaldi in verband met beleggingstransacties onder de beleggingsrubrieken vastgoedbeleggingen, aandelen en vastrentende waarden worden geclassificeerd indien deze door het pensioenfonds niet kunnen worden aangewend voor andere doelen dan beleggingstransacties.

2.9 Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. Onder de liquide middelen zijn opgenomen die banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen. Rekening-courantschulden bij banken worden opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

2.10 Reserves

De reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

2.11 Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds (VPV) wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de markttrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Bij de berekening van de VPV is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of toeslagen over de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van *ex ante*-condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De voorziening voor pensioenverplichtingen is gebaseerd op de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

<u>Rekenrente:</u>	Rentetermijnstructuur (RTS), gepubliceerd door de DNB, geldend per 31 december 2018.
<u>Toeslagen:</u>	Er wordt geen rekening gehouden met (toekomstige) toeslagen.
<u>Overlevingstafel:</u>	Prognosetafel AG 2018 met startjaar 2019 In plaats van leeftijdsterugstellingen is gewerkt met de geslachtsafhankelijke ervaringssterfte gebaseerd op het Willis Towers Watson ervaringssterftemodel 2018. Voor kinderen worden de sterftetekansen verwaarloosd.
<u>Uitvoeringskosten :</u>	Ter dekking van toekomstige uitvoeringskosten is in de VPV een opslag van 4,00% opgenomen. Voor de overige kosten zijn geen opslagen opgenomen.
<u>Partnerfrequentie:</u>	Zolang nog geen pensioenuitkering is ingegaan, wordt voor de berekening van de voorziening voor partnerpensioen elke (gewezen) deelnemer verondersteld een partner te hebben (onbepaalde partner systeem met een partnerfrequentie van 100%). Voor gepensioneerden met een ouderdomspensioen wordt alleen een voorziening voor partnerpensioen berekend, indien en zolang zij gehuwd zijn of een partner hebben (bepaalde partner systeem). Voorts wordt verondersteld dat de partner van een mannelijke (gewezen) deelnemer of gepensioneerde een vrouw is en dat de partner van een vrouwelijke (gewezen) deelnemer of gepensioneerde een man is.
<u>Leeftijdsverschil:</u>	Voor wat betreft het partnerpensioen, wordt verondersteld dat de man twee jaar ouder is dan de vrouw.
<u>Wezenpensioen:</u>	Er is geen voorziening voor latent wezenpensioen. Bij een ingegaan wezenpensioen wordt voor wezen jonger dan 18 jaar aangenomen dat het wezenpensioen voortduurt tot de 18-jarige leeftijd; voor wezen van 18 jaar of ouder wordt aangenomen dat het wezenpensioen voortduurt tot de 27-jarige leeftijd.
<u>Arbeidsongeschiktheid:</u>	Voor arbeidsongeschikte deelnemers voor wie de pensioenopbouw zonder verdere betaling van bijdragen door de werkgever aan het pensioenfonds wordt voortgezet, wordt de VPV gelijkgesteld aan de contante waarde van de in totaal te bereiken aanspraken.

<u>Uitbetalingswijze:</u>	Alle pensioenen worden postnumerando per maand betaalbaar ondersteld.
<u>Hertrouwkansen:</u>	Gegeven het bepaalde in de pensioenregeling en de onder partnerfrequentie genoemde veronderstelling heeft geen rekening te worden gehouden met hertrouwkansen.
<u>Leeftijd:</u>	De leeftijden per berekeningsdatum zijn in jaren en maanden nauwkeurig bepaald.

2.12 Kortlopende schulden

Schulden worden opgenomen tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde.

3. Grondslagen voor bepaling van het resultaat

3.1 Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

3.2 Bijdragen van werkgever en werknemers

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord. Onder de premiebijdragen vallen ook de pensioenuitvoeringskosten welke onder verlaging van de vrijval excassokosten in rekening worden gebracht bij de werkgever.

3.3 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden en soortgelijke opbrengsten.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Kosten vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden zowel de externe als de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Afschrijvingen en andere exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

3.4 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

3.5 Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

3.6 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben. Het pensioenfonds is een slapend pensioenfonds. Er is om die reden geen sprake meer van pensioenopbouw.

Sterfte

Het resultaat op sterfte betreft het verschil tussen de veronderstelde vrijval en toevoeging aan de voorziening op basis van de veronderstelde sterfte en de daadwerkelijke vrijval en toevoeging aan de voorziening in verband met overlijdensgevallen en ingegaan nabestaandenpensioen in het boekjaar, respectievelijk.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de marktrente per balansdatum op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Aan de voorziening pensioenverplichtingen wordt rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente volgens deze rentetermijnstructuur per het begin van de verslagperiode. Over het boekjaar 2018 bedraagt de éénjaarsrente $-/-0,260\%$. Over het boekjaar 2017 bedroeg de éénjaarsrente $-/-0,217\%$.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoeringskosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Wijziging marktrente

De wijziging van de voorziening pensioenverplichtingen als gevolg van de wijziging van de marktrente per ultimo van het jaar ten opzichte van de marktrente primo van het jaar wordt ten gunste of ten laste van het resultaat geboekt.

Wijziging door overdracht van rechten

Door overdracht van rechten is er in het boekjaar een afname van de voorziening. Deze afname wordt ten gunste van het resultaat geboekt.

Wijziging grondslagen

In 2018 zijn de overlevingsgrondslagen gewijzigd. Het fonds hanteerde in 2017 en in de eerste maanden van 2018 nog de Prognosetafel AG 2016 en is bij de vaststelling van de maandelijkse dekkingsgraad vanaf oktober 2018 overgegaan naar de recentere Prognosetafel AG 2018. Door de overgang op de Prognosetafel AG 2018 hanteert het pensioenfonds de meest recente verzekeringstechnische grondslagen en houdt zij rekening met de voorzienbare trend in de overlevingskansen. Daarnaast past het fonds een correctie toe op de prognosetafel (de ervaringssterfte). Deze fondsspecifieke correctie was in 2017 en in de eerste maanden van 2018 nog gebaseerd op het Willis Towers Watson ervaringssterftemodel 2016. Het bestuur heeft besloten om bij de vaststelling van de maandelijkse dekkingsgraad vanaf oktober 2018 over te gaan op fondsspecifieke correcties op basis van het Willis Towers Watson ervaringssterftemodel 2018. In het jaarwerk 2018 is om pragmatische redenen de wijziging van de overlevingsgrondslagen verwerkt per jaareinde.

Overige mutaties

De toevoeging c.q. afname van de voorziening als gevolg van overige mutaties worden ten laste of ten gunste van het resultaat geboekt.

3.7 Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdracht van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

3.8 Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben.

3.9 (Premie) herverzekering

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar.

(bedragen in duizenden €)

Beleggingen voor risico pensioenfonds

4. Vastgoed	2018	2017
Stand begin boekjaar	3.965	4.237
Aankopen	399	-
Verkopen/aflossingen	-408	-
Waardeveranderingen	-155	-272
Stand einde boekjaar	3.801	3.965
Vastgoed	31-12-2018	31-12-2017
Indirect vastgoed	3.801	3.965

Alle vastgoedbeleggingen betreffen beleggingen in beleggingsfondsen.

5. Aandelen	2018	2017
Stand begin boekjaar	26.131	22.610
Aankopen	-	3.026
Verkopen/aflossingen	-1.171	-3.013
Waardeveranderingen	-2.222	3.508
Stand einde boekjaar	22.738	26.131
Aandelen	31-12-2018	31-12-2017
Opkomende markten	4.027	4.503
Ontwikkelde landen	15.674	18.464
Ontwikkelde landen Low volatility	3.037	3.164
	22.738	26.131

Alle aandelen betreffen beleggingen in beleggingsfondsen.

6. Vastrentende waarden	2018	2017
Stand begin boekjaar	32.776	33.885
Aankopen*	1.465	215
Verkopen*	-1.591	-
Waardeveranderingen	-410	-1.323
Lopende rente	-48	-1
Stand einde boekjaar	32.192	32.776

* onder aankopen is tevens een bedrag van -595 opgenomen. Dit betreft de wijziging in het saldo liquide middelen, welke onderdeel uitmaken van de vastrentende waarden,

(bedragen in duizenden €)

Vastrentende waarden	31-12-2018	31-12-2017
Obligaties opkomende landen	6.577	6.543
Obligaties overheid in euro	17.269	17.715
Obligaties corporate	3.571	3.663
Obligaties High Yield	4.632	4.117
Liquide middelen	143	738
	32.192	32.776

Er is voor EUR 17.269 duizend (2017: EUR 17.715 duizend) rechtstreeks belegd in obligaties. Verder zijn alle beleggingen in obligaties belegd in beleggingsfondsen.

7. Overige beleggingen	2018	2017
Stand begin boekjaar	238	270
Aankopen	-	-
Verkopen	-	-
Waardeveranderingen	9	-32
Stand einde boekjaar	247	238
Overige beleggingen	31-12-2018	31-12-2017
Hedgefonds	247	238
	247	238

8. Derivatens	31-12-2018	31-12-2017
Valutatermijncontracten	-8	20
	-8	20

De derivaten die aangehouden worden betreffen valutatermijntransacties die dienen om het US dollar risico af te dekken. De valutatermijntransacties zijn niet speculatief van aard aangezien er doorlopend bestaande posities mee worden afgedekt. De nominale waarde van de valutatermijncontracten bedroeg € 2.594 (2017; € 2.026).

(bedragen in duizenden €)

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen daarom niet met precisie worden vastgesteld.

Op basis van deze verscheidenheid en gradaties in waarderingmethoden dienen de beleggingen te worden ingedeeld naar vier verschillende waarderingsniveaus:

1) Genoteerde marktprijzen:

Beleggingen waarbij voor de waardering een marktprijs beschikbaar is in een actieve markt.

2) Onafhankelijke taxaties

Beleggingen waarbij de waardering is gebaseerd op taxaties van onafhankelijke partijen.

3) NCW berekening

Beleggingen waarbij de waardering gebaseerd is op een netto contante waarde berekening.

4) Andere methode

Dit betreft de beleggingen die niet vallen onder de voorgaande drie categorieën en betreffen niet beursgenoteerde beleggingen in beleggingsfondsen. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde beleggingen in beleggingsfondsen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum. Daarnaast betreffen dit de liquide middelen aangehouden voor beleggingsdoeleinden van in totaal € 143 (2017: € 738).

Op basis van deze indeling kan de beleggingsportefeuille als volgt worden samengevat:

Per 31 december 2018	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW berekening	Andere methode	Totaal
Vastgoedbeleggingen	3.801	-	-	-	3.801
Aandelen	3.037	-	-	19.701	22.738
Vastrentende waarden	32.049	-	-	143	32.192
Derivaten	-	-	-8	-	-8
Overige beleggingen	-	-	-	247	247
	38.887	-	-8	20.091	58.970

Per 31 december 2017	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW berekening	Andere methode	Totaal
Vastgoedbeleggingen	3.965	-	-	-	3.965
Aandelen	3.164	-	-	22.967	26.131
Vastrentende waarden	32.038	-	-	738	32.776
Derivaten	-	-	20	-	20
Overige beleggingen	-	-	-	238	238
	39.167	-	20	23.943	63.130

Overige toelichting

Premiebijdragende onderneming

Er wordt door het pensioenfonds niet belegd in de premiebijdragende onderneming.

Securities Lending

Binnen een aantal beleggingsfondsen waarin het fonds participeert is er sprake van securities lending. Het fonds doet zelf niet direct aan securities lending. Het ontvangen collateral voor deze beleggingen is altijd boven de 100% van de waarde van de uitgeleende stukken.

9. Vorderingen en overlopende activa	31-12-2018	31-12-2017
Te vorderen premie werkgever	36	-
Totaal	36	-

Er is geen sprake van vorderingen van de volgende categorieën:

- vorderingen op deelnemers van het pensioenfonds;
- vorderingen uit hoofde van waardeoverdrachten.

10. Reserves

Algemene reserve

Stand per 1 januari 2017	-1.218
Bestemming saldo van baten en lasten	4.435
Stand per 31 december 2017	3.217
Bestemming saldo van baten en lasten	-2.726
Stand per 31 december 2018	491

Het Vereist Eigen Vermogen (VEV) dat dient als solvabiliteitsbuffer voor de risico's die het pensioenfonds loopt, bedraagt ultimo 2018 uitgedrukt in een percentage van de technische voorzieningen 22,3%. Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) bedraagt 4,0%.

Op basis van het in 2019 geactualiseerde herstelplan laat het fonds zien dat de geprognosticeerde beleidsdekkingsgraad per toetsdatum (31 december 2028) boven de vereiste dekkingsgraad ligt (122,3%).

In de uitvoeringsovereenkomst is opgenomen dat de werkgever een bijstortverplichting heeft indien blijkt dat het fonds in een situatie van onderdekking niet meer tijdig kan herstellen en het doorvoeren van een korting onvermijdelijk is. Dit was ultimo 2018 niet het geval.

De beleidsdekkingsgraad ultimo 2018 (104,8%) van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad behorende bij het vereist eigen vermogen (122,3%) maar hoger dan het minimaal vereist eigen vermogen (104,0%).

Per risico benodigde buffer/ vereist eigen vermogen (x €1.000)		
Risico	2018	2017
Renterisico	2.811	3.213
Risico zakelijke waarden	9.526	9.765
Valutarisico	2.842	3.003
Commodities risico (grondstoffenrisico)	-	-
Kredietrisico	2.635	2.872
Verzekeringstechnische risico's	2.052	2.140
Correlatie-effect	-6.815	- 7.280
Totaal	13.051	13.713

Stand vermogen ultimo	2018 (x €1.000)	2018 dekkingsgraad	2017 (x €1.000)	2017 dekkingsgraad
Aanwezig eigen vermogen	491	100,8	3.217	105,4
Minimaal vereist eigen vermogen	2.344	104,0	2.389	104,0
Vereist eigen vermogen	13.051	122,3	13.713	123,0

De dekkingsgraad ultimo 2018 van 100,8% is het aanwezig pensioenvermogen (reserves en technische voorzieningen) van € 59.087 gedeeld door de technische voorzieningen € 58.596.

11. Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Het mutatieoverzicht voor de voorziening pensioenverplichtingen is als volgt:

	2018	2017
Eindstand vorig boekjaar	59.734	62.218
Pensioenopbouw	-	-
Sterfte	-672	-64
Rentetoevoeging	-151	-133
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-1.416	-1.409
Wijziging marktrente	2.445	-848
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-57	-56
Wijziging door overdracht van rechten	-431	-
Wijziging grondslagen	-856	-
Overige wijzigingen	-	26
Stand 31 december	58.596	59.734

Voorziening pensioenverplichtingen is naar categorieën van deelnemers als volgt

	31-12-2018	31-12-2017
Actieve deelnemers (incl. WAO/WIA-ers)	495	499
Pensioengerechtigden	19.479	20.440
Gewezen deelnemers	36.358	36.487
Voorziening spaarkapitalen	11	11
Toekomstige kosten uitvoering pensioenregeling	2.253	2.297
	58.596	59.734

Korte beschrijving van de pensioenregeling(en)

Er vindt per 1 januari 2015 geen actieve opbouw meer plaats. De pensioenregeling kan worden gekenmerkt als een eindloonregeling met een pensioenleeftijd van 65 jaar. Het ouderdomspensioen bedraagt 1,8% van de gemiddelde pensioengrondslag voor elk dienstjaar met een maximum van 70% van deze grondslag. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Jaarlijks beslist het bestuur van het fonds over de mate waarin de aanspraken van gewezen deelnemers en gepensioneerden worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling als een uitkeringsovereenkomst.

Toeslagverlening

De toeslagen op pensioenaanspraken van gewezen deelnemers en gepensioneerden worden jaarlijks vastgesteld door het bestuur van het fonds. Er bestaat een ambitie om jaarlijks de pensioenaanspraken aan te passen. De daadwerkelijke toeslag in een jaar is voorwaardelijk en is afhankelijk van de hoogte van de beschikbare middelen. De toeslag bedraagt maximaal de ontwikkeling van het algemene loonindexcijfer over de periode oktober/oktober voorafgaande aan de aanpassing, zoals vastgesteld door het CBS voor de tot 1996 ingegane pensioenen en maximaal de ontwikkeling van het afgeleide consumentenprijsindexcijfer over de periode oktober/oktober voorafgaande aan de aanpassing, zoals vastgesteld door het CBS voor de vanaf 1996 ingegane pensioenen.

De pensioenrechten en pensioenaanspraken zijn dit jaar met 0,0% (2017: 0,0%) geïndexeerd. Bij de bepaling van de voorziening voor pensioenverplichtingen is hiermee rekening gehouden.

Er is geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst wordt geïndexeerd. Het fonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Toeslagen zijn afhankelijk van de middelen van het fonds, en daarvoor zijn beleggingsresultaten een belangrijk element.

12. Kortlopende schulden	31-12-2018	31-12-2017
<u>Overige schulden</u>		
Te betalen loonheffing/ZvW-bijdrage	29	32
Terug te storten sponsor	-	105
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	159	150
	188	287

Risicobeheer en derivaten

Algemeen

De doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Het fonds wordt daarbij geconfronteerd met risico's. Daarom wordt voor het realiseren van deze doelstelling primair gestreefd naar een toereikende solvabiliteit. Daarnaast voert het fonds een bewust beleid om de risico's te beperken. Hierbij moet vooral gedacht worden aan risico's die samenhangen met veranderingen in beurskoersen, rentetarieven, wisselkoersen, debiteurenkwaliteit en liquiditeit. In het kader van de beperking van deze risico's kunnen derivaten en andere instrumenten worden aangewend

In 2014 is het besluit genomen om binnen de beleggingsportefeuille uitsluitend te beleggen in passief beheerde beleggingsfondsen met uitzondering van de individuele staatsobligaties die gebruikt worden voor de matching van de verplichtingen. Deze strategie is onveranderd. Er zijn nog enkele hedgefonds in liquidatie die op dit moment niet te verkopen zijn.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van veranderingen in de marktrente. De maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren van de kasstromen, berekend over de vastrentende waarden die onderdeel zijn van de matching portefeuille.

	31-12-2018	31-12-2017
Duration van de vastrentende waarden (voor derivaten)	15,12 jaar	14,55 jaar
Duration van de vastrentende waarden (na derivaten)	15,12 jaar	14,55 jaar
Duration van de (nominale) pensioenverplichtingen	18,93 jaar	19,22 jaar

Omdat de duration van de beleggingen die gebruikt worden voor de rente-afdekking (matching portefeuille) aanzienlijk korter is dan de duration van de verplichtingen is er sprake van een zogenaamde 'duration-mismatch'. Periodiek wordt geanalyseerd en beoordeeld of verdere afdekking bijdraagt aan de doelstelling die het Pensioenfonds heeft.

Marktrisico

Het marktrisico is het risico dat de waarde van beleggingen verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Ultimo 2018 betreffen de beleggingen in zakelijke waarden bijna uitsluitend participaties in passief beheerde beleggingsfondsen. Er zijn een tweetal hedge funds in liquidatie. Omdat uiteenlopende beleggingen verschillend reageren op ontwikkelingen draagt deze spreiding bij aan het verminderen van marktrisico. Deze beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd.

	Waarde in € 1.000		% Weging Totale portfolio		Rendement in %	
	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2018	31-12-2017
Beleggingsfondsen ontwikkelde landen	18.711	16.110	31,59	34,20	-8,50	14,72
Beleggingsfondsen opkomende landen	4.027	4.503	6,80	7,12	-10,58	20,55
Beleggingsfondsen onroerend goed	3.801	3.965	6,42	6,27	-0,23	-3,49
Beleggingsfondsen Hedge Funds	247	238	0,39	0,38	3,95	-11,98

Valutarisico

H Het valutarisico is het risico dat de waarde van beleggingen en verplichtingen verandert als gevolg van bewegende valutakoersen. Het beleid van het fonds is gericht op een maximale blootstelling van 5% naar de US Dollar, gemeten over de geconsolideerde portefeuille. Alle US Dollar-exposure hierboven wordt volledig afgedekt door middel van valutatermijncontracten. Dit gebeurt op basis van notering.

De vastrentende waarden zijn grotendeels belegd in euro's, waarbij alleen de high yield beleggingen (7,82%) in US dollar noteren.

Binnen de aandelen portefeuille zijn de ontwikkelde landen volledig afgedekt naar euro, en is er alleen binnen de emerging markets sprake van valuta-risico.

De valutacontracten dekken eind 2018 een waarde van 2.594 miljoen euro af.

Afdekking USD	Notional in EUR (x 1.000)	Notional in USD (x 1.000)	Waarde
31-12-2018	2.594	2.970	-8

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) leningen heeft. Voor het fonds betreft dit voornamelijk de beleggingen in obligaties.

De vastrentende waarden zijn belegd in Nederlandse en Duitse staatsobligaties en obligatiebeleggingsfondsen. De kredietwaardigheid hiervan is als volgt:

Bedragen in € 1000	31-12-2018	31-12-2017
AAA	17.008	17.412
AA	189	342
A	2.694	2.649
BBB	4.407	4.301
>BBB	7.453	6.988
Totaal	31.751	31.692

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Door te beleggen in beursgenoteerde en courante beleggingsfondsen is dit risico nagenoeg afwezig. Ruim 99% van de portefeuille is dagelijks verhandelbaar en circa 0,4% is illiquide.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

Het belangrijkste actuariële risico is het langlevensrisico. Dit is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan is de pensioenvermogensopbouw niet toereikend voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van de meest actueel beschikbare overlevingstafels voor de Gehele Bevolking Mannen/Vrouwen is het langlevensrisico grotendeels verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overige niet-financiële risico's

Operationeel risico

Het bestuur ervaart nog steeds dat het te weinig faciliteiten heeft om haar bestuurdersrol goed te kunnen vervullen. Hierbij speelt de factor tijd een cruciale rol. Met de sponsor worden op regelmatige basis gesprekken gevoerd om hier een oplossing voor te vinden. Voor de deelnemers in de OR zijn richtlijnen uitgevaardigd door de sponsor. De vraag is gesteld of deze richtlijnen ook kunnen gelden voor werknemers die actief zijn in het Pensioenfondsbestuur. De gesprekken hierover met de sponsor hebben tot op heden nog niet tot een structurele oplossing geleid.

Uitbesteding risico

Uitbesteding risico is het risico vanwege onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude etc. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering van de regeling zijn betrokken.

De kwaliteitseisen worden gesteld op gebieden als interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit van de geautomatiseerde systemen enzovoorts. De kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het fonds.

Overige punten risicobeheer

In 2018 is het concentratie risico van de staatsobligaties gespreid over 50% Nederlandse en 50% Duitse staatsobligaties. Dit risico is in vergelijking met vorige jaren onveranderd.

Derivaten worden slechts toegepast om het valutarisico af te dekken. Het fonds zelf leent geen stukken uit.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Bijstortingsverplichting werkgever

Als gevolg van de gewijzigde status van het fonds per 1 januari 2015 en de invoering van nieuwe regelgeving (Nieuw Financieel Toetsingskader) is een nieuwe uitvoeringsovereenkomst opgesteld waarin is opgenomen dat de werkgever een bijstortverplichting heeft indien blijkt dat het fonds in een situatie van onderdekking niet meer tijdig kan herstellen en het doorvoeren van een korting onvermijdelijk is. Dit was ultimo 2018 niet het geval. In de uitvoeringsovereenkomst is tevens geregeld dat de werkgever de uitvoeringskosten van het fonds financieert.

Verbonden partijen

De aangesloten werkgever, bestuurders van de aangesloten werkgever en de bestuurders van het pensioenfonds zijn te kwalificeren als verbonden partijen. Bestuurders van het pensioenfonds ontvangen geen bezoldiging met uitzondering van het onafhankelijk bestuurslid van het fonds. Ultimo 2018 zijn er geen leningen verstrekt aan of vorderingen op bestuurders van het pensioenfonds. Bestuurders, met uitzondering van de heren de Vos en Bonewit, nemen deel aan de pensioenregeling van het fonds. Inzake de uitvoeringsovereenkomst tussen het pensioenfonds en de aangesloten werkgever met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de pensioenregeling geldt dat de aangesloten werkgever zich jegens het pensioenfonds bij overeenkomst (de zogenaamde uitvoeringsovereenkomst) heeft verbonden tot het betalen van de ingevolge de geldende abtn verschuldigde pensioenpremie.

13. Bijdragen van werkgevers en werknemers	2018	2017
Bijdrage in de pensioenuitvoeringskosten	436	295
	<u>436</u>	<u>295</u>
Bijdrage werkgever	436	295
Bijdrage werknemer	-	-
Overige bijdragen	-	-
	<u>436</u>	<u>295</u>
De kostendeekkende en feitelijke premies zijn als volgt:		
	2018	2017
Kostendeekkende premie	-	-
Feitelijke premie	436	295
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
	2018	2017
Onvoorwaardelijke aanspraken	-	-
Solvabiliteitsopslag	-	-
Opslag voor pensioenuitvoeringskosten	-	-
Totaal	<u>-</u>	<u>-</u>
De feitelijke premie is als volgt samengesteld:		
	2018	2017
Bijdrage in de pensioenuitvoeringskosten	436	295
	<u>436</u>	<u>295</u>

Het pensioenfonds is per 1 januari 2015 een slapend fonds waar geen opbouw van pensioenaanspraken meer plaatsvindt. De kostendeekkende premie is derhalve nihil.

Per 1 januari 2015 zijn er geen actieve deelnemers meer in het fonds aanwezig. Derhalve bestaat de feitelijke premie volledig uit de vergoeding voor de pensioenuitvoeringskosten van boekjaar 2018 verminderd met de vrijval van de kostenvoorziening (4% van het totaal aan uitkeringen over 2018).

Bij de bepaling van de aan het boekjaar toe te rekenen premie is rekening gehouden met verleende premiekorting en of premieopslagen. In het boekjaar is geen korting verstrekt.

14. Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Type belegging	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten vermogens- beheer*	Totaal
2018				
Vastgoedbeleggingen	-	-155	-	-155
Aandelen	161	-2.222	-	-2.061
Vastrentende waarden	1.006	-410	-	596
Overige beleggingen	-	9	-	9
Derivaten	-	-238	-	-238
Valutareresultaten	-	-	-142	-142
Intrest liquide middelen	-2	-	-	-2
Totaal	1.165	-3.016	-142	-1.993
2017				
Vastgoedbeleggingen	-	-272	-	-272
Aandelen	126	3.508	-	3.634
Vastrentende waarden	1.006	-1.323	-	-317
Overige beleggingen	-	-32	-	-32
Derivaten	-	550	-	550
Valutareresultaten	-	-	-143	-143
Intrest liquide middelen	-2	-	-	-2
Totaal	1.130	2.431	-143	3.418

* Onder kosten vermogensbeheer zijn de kosten van vermogensbeheer uitgevoerd door Box Consultants opgenomen. Omdat de vermogensbeheerkosten niet aan een specifiek type belegging toe te wijzen zijn, is de keuze gemaakt deze te presenteren onder de valutaresultaten.

Kosten vermogensbeheer	2018	2017
Kosten vermogensbeheer	-112	-114
Bewaarloon	-19	-20
Transactiekosten	-11	-9
	-142	-143

15. Pensioenuitkeringen	2018	2017
Ouderdompensioen	-943	-932
Nabestaandenpensioen	-461	-461
Arbeidsongeschiktheidspensioen	-17	-18
	<u>-1.421</u>	<u>-1.411</u>

16. Pensioenuitvoeringskosten	2018	2017
Bestuurskosten	-84	-71
Administratiekosten berekend door derden	-109	-96
Accountantskosten	-20	-20
Certificerende actuaris	-14	-13
Adviserende actuaris	-129	-83
Overige advisering	-108	-42
Contributies en bijdragen	-10	-9
Dwangsommen en boetes	-	-
Overige kosten	-19	-17
	<u>-493</u>	<u>-351</u>

Het fonds heeft evenals vorig jaar geen personeelsleden in dienst. De bestuursleden, met uitzondering van het externe bestuurslid, ontvangen geen bezoldiging voor hun diensten. De werkgever brengt geen kosten in rekening bij het fonds.

Door BDO Audit & Assurance B.V. zijn de volgende bedragen in rekening gebracht:

Honoraria accountant	2018	2017
Controle van de jaarrekening boekjaar	-20	-20
Controle van de jaarrekening vorig boekjaar	-	-
Overige controle opdrachten	-	-
Andere niet controle diensten	-	-
	<u>-20</u>	<u>-20</u>

17. Saldo overdracht van rechten	2018	2017
Inkomende waardeoverdrachten	-	-
Uitgaande waardeoverdrachten	<u>-393</u>	<u>-</u>
Mutatie	-393	-
18. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het fonds	2018	2017
Saldo begin jaar	-59.734	-62.218
Saldo einde jaar	<u>-58.596</u>	<u>-59.734</u>
Mutatie	1.138	2.484

19. Bestemming van saldo van baten en lasten

Het negatieve saldo van baten en lasten ter grootte van €2.726 duizend is ten laste van de reserves gebracht.

20. Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

Diemen, 21 juni 2019

B. de Vos

W. Mensing

P. Bonewit

R. van Bijnen

7. OVERIGE GEGEVENS

Bestemming van saldo van baten en lasten volgens de statuten

Conform de statutaire bepalingen zal het saldo van baten en lasten op basis van bestuursbesluiten ten gunste dan wel ten laste van de reserves worden gebracht.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V. te Amsterdam is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2018.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V., zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Triple A – Risk Finance Certification B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op 0,5% van het balanstotaal per einde 2018. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven 5% van de materialiteit te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn

zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik ondermeer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikelen 131 en 132 omdat het pensioenfonds niet beschikt over het minimaal vereist eigen vermogen.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V. is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 21 juni 2019

drs. J.M.J. Tol AAG RBA

verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V.

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V. te Diemen gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V. op 31 december 2018 en van het saldo van baten en lasten over 2018 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2018.
2. De staat van baten en lasten over 2018.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds A.C. Nielsen (Nederland) B.V. zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- ▶ Kerncijfers.

Statutair gevestigd te Eindhoven en ingeschreven in het handelsregister onder nummer 17171186.

BDO Audit & Assurance B.V. is lid van BDO International Ltd, een rechtspersoon naar Engels recht met beperkte aansprakelijkheid, en maakt deel uit van het wereldwijde netwerk van juridisch zelfstandige organisaties die onder de naam "BDO" optreden. BDO is de merknaam die wordt gebruikt ter aanduiding van het BDO netwerk en van elk van de BDO Member Firms.

- ▶ Profiel en organisatie.
- ▶ Bestuursverslag.
- ▶ Verslag Verantwoordingsorgaan.
- ▶ Verslag visitatiecommissie.
- ▶ Overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- ▶ met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- ▶ alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- ▶ Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds.
- ▶ Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- ▶ Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- ▶ Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- ▶ Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amstelveen, 21 juni 2019

BDO Audit & Assurance B.V.
namens deze,

W.J.P. Hoeve RA
